

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1950

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 8

25 februari—1 mars.

Debatter m. m.

Tisdagen den 28 februari. Sid.

Interpellation av herr Petersson, Emil, ang. ifrågasatt driftsin-
skränkning vid örlogsvarvet i Karlskrona 6

Onsdagen den 1 mars.

Ang. de kommunala tjänstetillsättningarna	7
Anslag under riksstatens sjunde huvudtitel:	
Statistik över företagens inkomstutbetalningar och vinster	12
Anslag till 1950 års folkräkning	14
Uppflyttning av vissa tullvaktjänster	23
Grunderna för höjning av statstjänstemännens löner	24
Översyn av bestämmelserna ang. skadestånd	26
Översyn av förmynderskapslagstiftningen	28
Tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket	29
Auktorisation av resebyråverksamheten	31
Lagstiftning ang. tre veckors semester	32
Införande av fem dagars arbetsvecka	33
Åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid	39

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 1 mars.

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, ang. de kommunala tjänstetill- sättningarna	7
Statsutskottets utlåtande nr 7, ang. utgifterna under sjunde huvudti- teln: finansdepartementet	12
— nr 27, ang. grunderna för höjning av löner enligt statens löne- plansförfordning m. m.	24

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 13, ang. beskattningen av vid försäljning av fartyg återvunna värdeminskningsavdrag m. m.	26
— nr 14, ang. beräkning av skatt för andel, som på grund av visst testamente tillkommer lantbrukaren Ture Anton Persson	26
— nr 15, ang. upphävande av 5 kap. 3 § förordningen ang. försäljning av rusdrycker	26
— nr 16, ang. tullfrihet för blomsterlökar, avsedda för L. G. Sjöholms blomsterodlingsfonds verksamhet	26
— nr 17, om fortsatt giltighet av förordningen ang. rätt för Konung- en att åsätta särskild tullavgift	26
Första lagutskottets utlåtande nr 7, om översyn av bestämmelserna ang. skadestånd	26
— nr 8, ang. förlängning av den tid, inom vilken moder till barn utom äktenskap kan erhålla införsel i faderns lön eller andra tillgångar för sin bidragsfordran	28
— nr 9, ang. översyn av »lagen om förmynderskap»	28
Andra lagutskottets utlåtande nr 6, ang. lagstiftning beträffande till- stånd för utövande av fastighetsmäklaryrket	29
— nr 7, ang. auktorisation inom resebyråverksamheten	31
— nr 8, om ändring av 15 § kungörelsen ang. vägmärken	32
— nr 9, ang. ändring i arbetarskyddslagen m. m.	32
— nr 10, ang. ändring av 37 § lagen om folkpensionering och in- rättande av en högsta prövningsinstans i folkpensionsfrågor	32
— nr 11, ang. översyn och modernisering av näringsfrihetsförord- ningen m. m.	32
— nr 12, ang. ändring i lagen om semester	32
— nr 13, ang. införande av fem dagars arbetsvecka	33
— nr 14, ang. utredning rörande åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid	39
— nr 15, ang. obligatorisk skiljedom i arbetstvister mellan samhäl- leligt organ och fackorganisation	42

Lördagen den 25 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 18 och den 21 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bifogade intyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet för tiden fr. o. m. den 24 februari t. o. m. den 6 mars innevarande år.

Stockholm den 23 februari 1950.

Gerard De Geer.

Härmed intygas, att disponent *De Geer* för närvarande för sjukdom vårdas på karolinska sjukhuset.

Stockholm den 24 februari 1950.

John Hellström,
professor.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; samt

nr 51, i anledning av väckta motioner om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 till understöd åt föreningarna Skyddsvärnet i Stockholm och Göteborg.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 13, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 52, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagen skrivelser till Konungen:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs-

stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, såvitt propositionen avser jordbruks-ärenden; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för avsättning till domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *De Geers* motion, nr 367, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av viss tidigare tyskägd gruvegendom m. m.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 74, angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 75, angående livränta till Ebba Linnéa Emmertz m. fl.;

nr 76, angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1950/51, m. m.;

nr 77, med förslag till lag om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats; och

nr 79, angående ersättning till Johannes Karlsson m. fl. i anledning av yrkesjukdom eller olycksfall i arbete.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 368, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av viss tidigare tyskägd gruvegendom m. m.; och

nr 369, av herr *Wistrand* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående de kommunala tjänstetillsättningarna;

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning m. m. jämte i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av vid försäljning av fartyg återvunna värdeminskingsavdrag m. m.;

nr 14, i anledning av väckta motioner om beräkning av skatt för andel, som på grund av visst testamente tillkommer lantbrukaren Ture Anton Persson;

nr 15, i anledning av väckt motion angående upphävande av 5 kap. 3 § förordningen angående försäljning av rusdrycker;

nr 16, i anledning av väckt motion om tullfrihet för blomsterlökar, avsedda för L. G. Sjöholms blomsterodlingsfonds verksamhet; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 22 april 1949 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om översyn av bestämmelserna angående skadestånd;

nr 8, i anledning av väckta motioner om förlängning av den tid, inom vilken moder till barn utom äktenskap kan erhalla införsel i faderns lön eller andra tillgångar för sin bidragsfordran; och

nr 9, i anledning av väckta motioner angående en översyn av »lagen om förmynderskap» i vissa avseenden; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner om lagstiftning beträffande tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket;

nr 7, i anledning av väckt motion angående auktorisation inom resebyråverksamheten;

nr 8, i anledning av väckt motion om viss ändring av 15 § kungörelsen den 22 januari 1937 angående vägmärken;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m.;

nr 10, i anledning av väckta motioner dels om ändring av 37 § lagen om folkpensionering, dels ock om inrättande av en högsta prövningsinstans i folkpensionsfrågor;

nr 11, i anledning av väckt motion om översyn och modernisering av näringsfrihetsförordningen m. m.;

nr 12, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om semester;

nr 13, i anledning av väckta motioner om införande av fem dagars arbetsvecka;

nr 14, i anledning av väckt motion om utredning rörande åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid; och

nr 15, i anledning av väckt motion om utredning rörande obligatorisk skiljedom i arbetstvister, som uppkommit mellan kommun, landsting eller annat samhälleligt organ, å ena, samt fackorganisation, å andra sidan.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 2.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 28 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollen för den 22 och den 25 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 74, angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan; och

nr 75, angående livränta till Ebba Linnéa Emmertz m. fl.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1950/51, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 77, med förslag till lag om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 79, angående ersättning till Johannes Karlsson m. fl. i anledning av yrkessjukdom eller olycksfall i arbete.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Ewerlöf* m. fl. väckta motionen, nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av viss tidigare tyskägd gruvegen- dom m. m.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet den av herr *Wistrand* m. fl. väckta motionen, nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rikt-

Interpellation ang. ifrågasatt driftsinskränkning vid örlogsvarvet i Karlskrona.

linjer för det svenska skolväsendets utveckling.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, statsutskottets utlåtanden nr 7 och 27, bevillningsutskottets betänkanden nr 13—17, första lagutskottets utlåtanden nr 7—9 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 6—15.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 78, angående anslag för budgetåret 1950/51 till tandläkarhögskolan i Malmö.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Interpellation ang. ifrågasatt driftsinskränkning vid örlogsvarvet i Karlskrona.

Herr PETERSSON, EMIL, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Örlogsvarvet i Karlskrona har under sin långa tillvaro haft många skiftande öden. För att blott nämna de tre sista decennierna så medförde statsmakternas ställningstagande i försvarsfrågan vid olika tillfällen driftens omorganisation och reducering av arbetarstammen, vilken dock självfallet under beredskapstiden åter ökades och uppgick i juli 1945 till bortåt 2 200. Vid denna tidpunkt var den av riksdagen året förut beslutade organisationen av örlogsvarven genomförd och inledde till synes för Karlskronavarvets del ett lyckosamt skede. Sålunda utfördes nybyggnader och moderniseringar av flottans fartyg under denna period och ävenledes beställningar från privata företag. Antalet arbetare är visserligen något minskat sedan dess men har i stort sett tämligen oförändrat kunnat bibehållas och är för närvarande 2 040.

Sedan det av statsmakterna fastställda moderniseringsprogrammet nu genomförts och beställningar från andra företag helt uteblivit, beroende bl. a. på Karlskronas geografiska läge, fjärran från de stora stråkvägarna, och hård

konkurrens från inhemska och utländska civila varv, ter sig läget för framtiden mycket bekymmersamt. Från marinförvaltningens och varvsledningens sida ha gjorts och göras stora ansträngningar för att inom ramen av statsmakternas anslagstilldelning och genom civila arbeten undvika avskedanden, men likväl bebådas, att vid stundande halvårsskifte omkring 200 man vid varven i Karlskrona och Stockholm måste entledigas och under 1951, om förhållandena icke ändras, ännu flera. Proportionellt torde $\frac{2}{3}$ komma på Karlskronavarvets del till stort avbräck både för de avskedade och staden, som redan förut har arbetslöshet, vilken tyvärr ökats, sedan en privat industri nyligen nödgats avskeda en del av sina arbetare. Även om man räknar med, att 35 å 40 arbetare å varvet genom dödsfall eller efter uppnådd pensionsålder årligen avgå, blir antalet avskedade likväl betydande och skapar en känsla av otrygghet och osäkerhet, som icke borde förekomma inom statens egna företag. För marinen måste det vara en fördel att behålla så stor del som möjligt av örlogsvarvets erkänt skickliga och yrkeskunniga arbetare.

Karlskrona har under senare tider gång efter annan måst vidkännas indragning av militär eller överflyttning av dem till annat håll med därav följande konsekvenser och skulle få ännu en åderlätning, om arbetarstammen å varvet decimeras.

Jag ifrågasätter, om icke ökning av vissa anslag kunde övervägas, och anhåller därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande fråga:

Vill herr stasrådet med hänsyn till det sagda taga under välvillig omprövning marinförvaltningens förslag om ökat anslag för fullföljandet av moderniseringsprogrammet och underhåll av fartyg?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Ang. de kommunala tjänstetillsättningarna.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 370, av herr *von Heland*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till Internationella handelsorganisationen (ITO) m. m.;

nr 371, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete; och

nr 372, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.07 eftermiddagen.

In fidem
C. H. Berggren.

Onsdagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 78, angående anslag för budgetåret 1950/51 till tandläkarhögskolan i Malmö.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet herr *von Helands* motion, nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till Internationella handelsorganisationen (ITO) m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 371, av herr *Mannerskantz* m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbetare; och

nr 372, av herr *Lindblom* m. fl., i samma ämne.

Ang. de kommunala tjänstetillsättningarna.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående de kommunala tjänstetillsättningarna.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 21 i första kammaren av fröken *Andersson* m. fl. och nr 23 i andra kammaren av herr *Kyling* m. fl., dels ock de likalydande motionerna nr 285 i första kammaren av herr *Sunne* m. fl. och nr 341 i andra kammaren av herr *Nihlfors* m. fl.

I motionerna I:21 och II:23 hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådan ändring i kommunallagarna samt andra lagar och författningar, att frågan om tillsättning av kommunala tjänster skulle kunna i större utsträckning än nu vore fallet underkastas prövning i besvärsväg.

I motionerna I:285 och II:341 hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse

Ang. de kommunala tjänstetillsättningarna.

se till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande sådana lagändringar, som erfordrades för införande av ett effektivt besvärsinstitut i frågor om kommunala tjänstetillsättningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att

1) motionerna I: 21 och II: 23 samt

2) motionerna I: 285 och II: 341

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Jones Erik Andersson, Hertilz, Weiland, Swedberg, Nordkvist, Löfroth och Bracquier*, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att motionerna I: 21 och II: 23 samt I: 285 och II: 341 måtte överlämnas till kommunallagskommittén för att beaktas vid dess utredning angående det kommunala besvärsinstitutet.

Herr HERLITZ: Herr talman! Det är en gammal välkänd fråga, som här åter har kommit på riksdagens bord. Mycket pekar ju på att den inte har utsikter att få någon annan lösning vid denna riksdag än vid tidigare tillfällen. Det är emellertid med glädje man konstaterar, att om denna fråga nu är på väg att falla, så faller den alldeles påtagligen framåt. Jag vill i det hänseendet särskilt konstatera det glädjande förhållandet, att efter det att man från högerhåll sedan mer än ett årtionde tillbaka har drivit på denna sak under motstånd från de övriga partiernas sida, så har nu folkpartiet sent omsider övergivit sitt motstånd mot reformkravet och till och med slutit upp bland motionärerna i ämnet.

Jag vet inte, huruvida jag skall säga, att den socialdemokratiska majoritetens hållning inger mig liknande förhoppningar. Det förekommer i utskottets utlåtande ett skrivsätt, som gör ett rätt löftesrikt intryck. Man pekar nämligen på hurusom denna sak tagits upp av kommunallagskommittén till behandling,

och man säger, att därför behövs det inte något initiativ från riksdagens sida. Det kan ge ett mycket vackert intryck av att utskottsmajoriteten i själva verket inte står så långt från reservanterna. Kammarrens ledamöter böra dock läsa detta mycket noggrant och uppmärksamma, att det spörsmål, som majoriteten vill ha beaktat, bara är det lilla spörsmålet om att eventuellt tillämpa det s. k. stockholmssystemet i besvärshänseende — ett system vars betydelselöshet jag litet längre fram skall be att få belysa.

Man måste konstatera att denna fråga, som ständigt och jämt kommer tillbaka, är en sak som vi inte kunna skjuta undan. Det råder en stadigvarande oro på denna front från deras sida, som göra gällande, att här försiggår allsköns orättvisa vid kommunala tjänstetillsättningar. Det är inte bara för de missnöjdas skull, som man skulle önska att man här komme till någon ändring. Det skulle också vara ett välförstått kommunalt intresse att det skapades en ordning, genom vilken det kan bli ådagalagt, att i många fall törhända den kritik, som riktas mot de kommunala organen, är helt och hållet oberättigad.

Det skall gärna erkännas, att det är ett svårt och vidlyftigt problem man står inför. Problemet är svårt, därför att det ju här som på så många andra områden gäller en kompromiss; det gäller att väga mot varandra två intressen, som man i och för sig måste tillerkänna den största betydelse: å ena sidan kommunernas berättigade anspråk på rörelsefrihet i sin verksamhet, å andra sidan det berättigade kravet, som förs fram inte bara från tjänstemannahåll utan också från den stora allmänheten, att det skall gå renhårigt och riktigt till vid tjänstetillsättningar.

Frågan är svår också därför att man utan tvivel måste tänka på huruvida det låter sig göra att finna en enhetlig lösning av spörsmålet, vilken passar för alla fall. Det finns många olika slag av kommunala tjänster, och det kan hända, att man måste bedöma olika tjänster på mycket olika sätt.

Ang. de kommunala tjänstetillsättningarna.

Det är sålunda ett komplicerat och svårt spörsmål. Reservanterna, som ha önskat en mera positiv inställning från riksdagens sida, ha inte vågat peka på någon bestämd linje, men jag skall tilllåta mig att i alla fall framhäva några viktiga drag i frågekomplexet.

Då man ställs inför frågan om möjligheten att överklaga kommunala beslut om tjänstetillsättningar, tycker jag, att man bör hålla isär två spörsmål, som alltför mycket sammanblandas och som båda förtjäna beaktande. Den första frågan gäller under vilka förutsättningar det över huvud taget skall gå för sig att få kommunala beslut om tjänstetillsättningar granskade av en besvärsmyndighet och eventuellt underkända. Den andra frågan är, vilka myndigheter som skola få fungera på detta sätt.

Vad först angår frågan om möjligheten över huvud taget att överklaga kommunala beslut om tjänstetillsättningar, hör man ju ständigt invändningar resas mot tanken på besvär över sådana. Därvid åberopas, att vi inte kunna ha samma system här som vid överklagande av tjänstetillsättningar i statsförvaltningen. Detta spöke målas på väggen, och man menar, att en sådan ordning är otänkbar i den kommunala förvaltningen. Man tänker då på att när t. ex. högre myndigheter i besvärsväg pröva en tillsättning av en lägre stats-tjänst, väga de ju alla sökande emot varandra, och finna de, att B, som inte blev utnämnd, var bättre än A, så utnämna de B i stället. De gå därvid i stor utsträckning så till väga, att de döma efter examensmeriter, betyg o. s. v.

Då invänder man: Denna inblandning och denna pappersexercis vilja vi för all del inte ha in i den kommunala förvaltningen!

Det är mig mycket angeläget att stryka under, att om man tillgriper vidgade besvärmöjligheter i fråga om kommunala tillsättningar — på vissa områden finnes det ju redan besvärmöjligheter — så innebär det för ingen del, att man utan vidare accepterar det statliga besvärssystemet. En lösning kan gestaltas så, att man i mångahanda måtto avvi-

ker från detta system. Det ligger t. ex. självklart nära till hands, att besvärsmyndigheterna — vilka de nu bli — inte få större makt än att de kunna upphäva ett beslut, som de ogilla, och således inte få rätt att sätta någon annan i den utnämndes ställe. Man kan också mycket väl tänka sig det hela ordnat på det sättet — och det blir en mycket väsentlig skillnad — att besvärsmyndigheten får möjlighet att upphäva ett tillsättningsbeslut endast i de fall, att den tillsatte befinnes icke motsvara de kompetenskrav, som uppställts eller kunna komma att uppställas för tjänsten. Det betyder således, att den tillsatte kan underkännas av besvärsmyndigheten endast om han faller under strecket såsom inkompetent, men icke av den anledningen, att det till äventyrs finns någon som är mera kompetent än han.

Framför allt vill jag stryka under, att om man skall få till stånd en prövning av kommunala tjänstetillsättningar, så behöver det naturligtvis inte — och bör inte — ordnas på det sättet, att de meriter som äro avgörande — antingen för kompetens eller icke kompetens, såsom jag nyss sade, eller för vägningen mellan två sökande — bliva enbart examens- och tjänstgöringsbetyg och dylikt. Jag skulle finna det fullkomligt naturligt, om man kom in på en sådan bog att det uttryckligen sades ut att vid kommunala tjänstetillsättningar hänsyn skall tagas å ena sidan till examina och sådant och å andra sidan till ådagalagd kommunal erfarenhet eller någonting dylikt.

Det är sant, att det föreligger intresse för ett kommunalt besvärsinstitut bland tjänstemannaorganisationerna och att dessa äro angelägna att få sina medlemmars rätt bättre tillgodosedd på denna väg. Jag menar dock inte, att institutet bara skall tjäna deras rätt och deras intressen. Här är det inte enbart fråga om att ställa upp ökade säkerheter för tjänstemannaelementet kontra dem som ha förvärvat förfarenhet på andra vägar.

Sedan kommer man då till frågan om till vilka myndigheter en sådan här

Ang. de kommunala tjänstetillsättningarna.

prövning skall anförtros. Därom kanske jag kan fatta mig jämförelsevis kort.

En möjlighet är naturligtvis, att man håller fast vid den gamla vanliga ordningen. Mycket talar för det. Här är ju inte fråga om att införa någonting helt nytt, utan att vidga de möjligheter till besvär hos länsstyrelse och regeringsrätt som redan finnas.

Men det är naturligtvis också mycket som talar för att man skall försöka att ta bort det stötande och obehagliga i den nya anordningen genom att skapa besvärmyndigheter med ett lekmanna-inslag.

Nu har man på många håll blivit högelsen fascinerad av vad som med ett välkänt namn kallas »stockholms-systemet». Stockholmsystemet betyder i det här fallet, att man inrättar en särskild nämnd inom varje kommun med rättighet att uppta besvär över tjänstetillsättningar.

Men, mina damer och herrar, kan man verkligen rekommendera detta system såsom en allmängiltig lösning av frågan? Jag kan tänka mig en sådan besvärsnämnd fungera i Stockholm och i en del andra större städer. Men hur skall man förnuftigtvis kunna inympa ett sådant system i alla våra smärre kommuner? Hur skola vi tänka oss den besvärsnämnd beskaffad, som skall sitta t. ex. i en landskommun och uppta besvär över beslut av kommunalfullmäktige, kommunalnämnd o. s. v.? Nej, jag tror inte att man kan lösa problemet på den vägen.

Då har i diskussionen skymtat den enligt min mening beaktansvärda tanken att skapa något slags organ av större räckvidd, innefattande inslag av kommunala representanter, eventuellt också något tjänstemannainslag. Den tanken har framförts från flera håll och är utan tvivel värd allt beaktande. Är man emellertid rädd för — och jag kan förstå sådana betänkligheter — att skapa nya institutioner för detta ändamål, finns det också andra linjer att tänka på. Man har att överväga, vad det månne bli av den tjänstedomstol eller vad det nu kallas, som förberedes i en inom fi-

nansdepartementet arbetande kunglig kommitté. Kanske är den någonting som skulle kunna lämpa sig att foga in i detta besvärssystem.

Man erinrar sig också och framför allt de strävanden, som på olika linjer göra sig gällande att infoga ett lekmanna-inslag i länsstyrelserna. Man har tänkt sig ett sådant lekmannainslag i olika sammanhang. Dels skulle det förekomma vid behandling av frågor om frihetsberövanden, dels skulle det vara motiverat såvida man ryckte in de olika fristående länsorganen — arbetsnämnder, bostadsnämnder och jordbruksnämnder — i länsstyrelserna. Man har också resonerat om att skapa ett lekmannainslag över huvud taget vid behandlingen särskilt av kommunala besvärfrågor i länsstyrelserna.

Det finns många olika linjer, som äro tänkbara. Reservanterna ha inte velat peka på någon bestämd linje som den enda riktiga, och det ha de så mycket mindre kunnat göra som det hela ju är ett ganska komplicerat och svårbedömt spörsmål. Det är inte minst svårt att bedöma vad gällande rätt säger i ämnet.

Det återstår således mycket att överväga, men vi ha varit angelägna om att frågan inte skall skjutas undan. Det är, mina damer och herrar, inte det rätta sättet att skjuta undan en fråga som denna. Jag tror nämligen att den kommer tillbaka gång efter annan, till dess vi erkänna här i riksdagen, att detta inte är ett spörsmål, som skall bedömas och avgöras enbart utifrån de arbetsgivar-synpunkter, som det stora flertalet av oss representerar, utan med beaktande jämväl av de motstående intressen, som här föreligga.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den i ärendet avgivna reservationen.

Herr ELMGREN: Herr talman! Jag vill bara erinra kammarens ledamöter om vad som tidigare har skett i denna fråga.

1948 års riksdag behandlade motioner, vilkas innehåll liknade de nu avgivnas. Den gången gjorde man en kompro-

Ang. de kommunala tjänstetillsättningarna.

miss inom utskottet och detta på den grunden att man — ehuru på många håll med stor tvekan — ansåg sig kunna rekommendera ett besvärinstitut, liknande det som finns i Stockholm. Detta institut är ju upprättat på rent kommunal basis och innebär således inte något intrång i den kommunala självbestämmanderätten, som man var mycket ivrig att hävda.

Utskottsutlåtandet, som således var mycket välvilligt formulerat, godkändes i denna kammare utan debatt. Andra kammaren däremot tyckte att utskottet hade gått för långt. Den strök utskottsmotiveringen samtidigt med att den avslog motionerna.

Vad som sedan har inträffat är att kommunallagskommittén har tagit upp frågan till behandling, och jag frågar mig vad det då skulle vara för mening i att första kammaren nu fattade ett annat beslut än vid föregående tillfälle, då denna fråga var före. Den gången påpekade utskottet, att kommunallagskommitténs direktiv voro så pass allmänna, att kommittén utan påstötning från riksdagens sida kunde taga upp frågan till behandling. Nu har kommittén tagit upp frågan. Varför skulle då första kammaren ändra sin ståndpunkt?

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottsförslaget.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Att skriva eller inte skriva — det är frågan, som vi ständigt stå inför och i vilken man kan resonera på det ena eller andra sättet. Det är ju helt enkelt så, att där det finns ett verkligt intresse, känner man ett behov att säga ifrån, även om det kunde finnas utsikter till att saken komme till behandling ändå.

Men låt oss precisera vad det gäller, efter alla de upplysningar som vi ha fått. Man känner ju inte så exakt till kommittéernas inre arbete, men enligt de upplysningar vi ha fått är det, såvitt jag förstår, den begränsade fråga, vilken konstitutionsutskottet gick in för för två år sedan, som nu har tagits upp till behandling, nämligen frågan om infö-

rande av det s. k. stockholmssystemet. Att kommunallagskommittén skulle ha tagit upp frågan i hela dess vidd är jag inte underrättad om. Det är möjligt att det förhåller sig på det viset, ehuru inte riksdagen, och inte ens första kammaren, tidigare har velat sträcka sig så långt som till ett uttalande om önskvärdheten därav. Men även om kommittén skulle ha börjat tänka på saken mer eller mindre ingående, så tycker jag att det vore i högsta grad angeläget att kammaren nu sade sin mening, detta just mot bakgrunden av det föregående uttalandet, som strikte sade ifrån, att vi inte ville veta av någonting annat i det här ärendet än besvär inför en nämnd inom den egna kommunen.

Det är däri skillnaden ligger. Den linje, som kammaren den gången följde, måste, som jag tidigare antydde, betraktas som omöjlig att gå eller i varje fall opraktisk.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Herlitz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Ang. statistik över företagens inkomstutbetalningar och vinster.

Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Herlitz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 50.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.**Ang. statistik över företagens inkomstutbetalningar och vinster.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga vissa av departementschefen angivna ändringar i den för statistiska centralbyrån gällande personalförteckningen, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statistiska centralbyrån, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1950/51, dels ock till Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 1 240 400 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att en av konjunkturinstitutet föreslagen och av 1947 års insynskommitté förordad årlig statistik över företagens inkomstutbetalningar och vinster skulle komma till stånd. Årskostna-

den för denna statistik hade, frånsett tryckningskostnader, beräknats till omkring 17 500 kronor, därav 13 000 kronor till löner och återstoden till expenser.

Utskottet hade i förevarande sammanhang till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sandler* (I: 48) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge* och herr *Henriksson* (II: 44),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz* (I: 300) och den andra inom andra kammaren av herr *Edström* (II: 357).

I de båda sistnämnda motionerna hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen ville uttala, att den av Kungl. Maj:t föreslagna statistikutredningen icke skulle komma till stånd, samt avslå Kungl. Maj:ts äskande av 13 000 kronor till avlöningskostnader för statistik över företagens inkomstutbetalningar och vinster.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 300 och II: 357, såvitt nu vore i fråga, samt 1: 48 och II: 44,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statistiska centralbyrån uppföra ytterligare en kansli-skrivare i Ca 15 och ytterligare 3 kontorister i Ca 13;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statistiska centralbyrån, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1950/51;

c) till Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 1 240 800 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Mannerskantz* och *Rubbestad*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Ang. statistik över företagens inkomstutbetalningar och vinster.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! På denna punkt har jag väckt en motion, vari yrkas avslag på det kungl. förslaget om upprättande av en årlig statistik över företagens inkomstutbetalningar och vinster och andra därmed sammanhängande uppgifter.

Jag vill inte förneka, att det kan vara en fördel förenad med att erhålla dylika uppgifter, men jag tycker å andra sidan, att det inte bör vara nödvändigt att tillskapa en särskild statistik för detta ändamål. Det bör vara möjligt att ur aktiebolagens vanliga årsredogörelser hämta åtminstone huvuddelen av de uppgifter, som här äro i fråga och som budgetdelegationen och konjunkturinstitutet kunna behöva.

När jag säger, att det finns vissa skäl för att insamla en statistik angående inkomstutbetalningar och vinster, är det inte detsamma som att jag anser att den ovillkorligen skall komma till stånd. Det är nämligen också nackdelar förknippade med en sådan sak. Det kommer inte bara att kosta staten pengar att bearbeta de statistiska uppgifterna, utan uppgiftslämnandet kommer även att belasta företagen. När det gäller de större företagen blir det nödvändigt att anställa särskild personal, vilket medför en extra kostnad. Härigenom drages personal från annat, produktivare arbete. I fråga om de mindre företagen blir det väl så, att någon extra personal inte anställs för ändamålet. I stället får väl ofta företagaren själv sitta och syssla med detta arbete, varigenom han får mindre tid över till att sköta sitt företag. Vad det kan medföra för ekonomisk skada är svårt att bedöma, men i varje fall måste någon sådan skada uppkomma.

Man får uppskatta kostnaderna inte bara till det lilla belopp på några få tusen kronor, som det talas om i propositionen, utan man får också taga i beräkning de kostnader, som uppgiftslämnarna komma att få. Det är väl riktigt, att man sammanräknar alla kostnader, vare sig de uppstå för det allmänna eller de enskilda företagen. Härtill kommer att för företagen ett alltmer ökat uppgiftslämnande innebär en plåga, som

man bör försöka värja sig för, i den mån det finns möjlighet därtill.

Nu har det under utskottsbehandlingen upplysts, att de uppgifter, som skola lämnas och sammanställas sedan de i år föreslagna ändringarna i aktiebolagslagen trätt i kraft, delvis sammanfalla med de uppgifter, varom här är fråga, och att det därför icke skulle bli fråga om så mycket merarbete för företagen. Det är ju möjligt, att så är fallet.

Med anledning av vad som förekommit, skall jag, herr talman, nu inte framställa något särskilt yrkande. Jag vill endast såsom en allmän förhoppning uttala, att man inte skall falla alltför lätt för varje frestelse från dem som vilja ha ytterligare statistiska uppgifter. Uppgifter böra inte begäras annat än då det är ostridigt bevisat, att det är nödvändigt att ha tillgång till dem. Det är såsom en allmän reaktion mot den alltmer ökade börda och plåga, som läggas på företagen och en mängd enskilda människor, som jag har väckt min motion och hållit detta anförande, men jag skall, som sagt, inte på denna punkt framställa något yrkande. Däremot kommer jag att vid behandlingen av punkten 12 återkomma med ett särskilt yrkande.

Herr SUNDELIN: Herr talman! Herr Mannerskantz har ju inte ställt något yrkande om bifall till reservationen, varför jag kanske inte behöver säga så många ord på denna punkt.

Jag delar fullständigt herr Mannerskantz' uppfattning om att man nog vid infordrandet av uppgifter för den här ifrågavarande statistiken bör iakttaga en viss återhållsamhet, så att inte näringsföretagen komma att onödigt belastas med dessa uppgifters lämnande. Departementschefen har ju också i propositionen anför, att han förutser att ett genomförande av det föreliggande förslaget skulle komma att medföra en merbelastning för näringsidkarna. Även utskottet har understrukit denna uppfattning. Men utskottet har liksom departementschefen ändå ansett, att över-

Anslag till 1950 års folkräkning.

vägande skäl tala för att nu söka få till stånd en sådan statistik, som man här vill få fram. Därför har utskottet för sin del ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 12.**Anslag till 1950 års folkräkning.**

Under punkten 12 av sjunde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal vid 1950 års folkräkning för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 410 000 kronor.

Utskottet hade i förevarande sammanhang till behandling förehått

dels en inom första kammaren av herr *Holmbäck* väckt motion (I: 23), i vilken hemställts, att riksdagen, under uttalande att på grund av det nuvarande ekonomiska läget den till den 31 december 1950 planerade folkräkningen icke borde komma till stånd, ville avslå Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln punkt 12 gjorda äskande om ett anslag å 410 000 kronor till avlöningar till personal vid 1950 års folkräkning;

dels ock en inom första kammaren av herr *Mannerskantz* väckt motion (I: 299), vari, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen ville besluta att uttala, att med hänsyn till nuvarande ekonomiska läge den till den 31 december 1950 planerade allmänna folkräkningen icke borde komma till stånd, samt att avslå Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln gjorda äskande om anslag under budgetåret 1950/51 å 410 000 kronor till avlöningar till personal vid 1950 års folkräkning.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 23 och I: 299, sistnämnda motion såvitt nu vore i fråga, till Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal vid 1950 års folkräkning för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 410 000 kronor.

Reservationer hade anförts

a) av herrar *Mannerskantz*, *Ohlon* och *Heiding*, fröken *Andersson* samt herrar *Skoqlund* i Doverstorp, *Boman* i Kieryd, *Wallentheim*, *Rubbestad* och *Bergstrand*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 23 och I: 299, sistnämnda motion såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

b) av herrar *von Heland*, *Staxäng* och *Pettersson* i Dahl — vilka dock ej antytt sin mening.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Det som frapperade mig då jag läste finansministerns förslag i årets statsverksproposition om ett anslag för en ny folkräkning var, att det egentligen icke finns någon motivering för finansministerns förslag. Den enda motivering, som man kan återfinna, består helt enkelt i att finansministern räknar upp de olika ämnen, som man vill behandla vid den nya folkräkningen. Men någon egentlig motivering för att en ny folkräkning bör anordnas just nu kan jag för min del icke finna.

Det är dock här fråga om ett omedelbart anslag på 410 000 kronor, och folkräkningen i dess helhet kommer att kosta statsverket ett beräknat belopp av 3 400 000 kronor. Mot denna bakgrund måste man säga, att en ordentlig motivering hade varit synnerligen önskelig.

Därtill kommer att vi hade en folkräkning så sent som för fem år sedan, och resultatet av denna har ännu icke hunnit i sin helhet publiceras. Trots detta föreslår man nu att en ny folkräkning skall komma till stånd.

Det faktum att man i det föreliggande

Anslag till 1950 års folkräkning.

förslaget saknar en ordentlig motivering är enligt mitt sätt att se särskilt tråkigt, eftersom det här gäller ett anslag som faller under finansdepartementet. I vilken regering, som än sitter, är det naturligt att de olika departementscheferna vilja driva igenom anslag under sina egna departement. Den stora besparingsfaktorn i det samlade budgetarbetet är givetvis finansministern. Men just i fråga om finansdepartementet saknar man den besparingsfaktor, som på detta vis gör sig gällande i fråga om de övriga departementschefernas äskanden. Det är därför, fastslår jag, av desto större intresse att man i förslag, som avse finansdepartementet, presterar en fullständig motivering.

Vad det nu föreliggande anslagsäskandet beträffar har det ämbetsverk, som särskilt företräder sparsamhetsintresset, nämligen statskontoret, efter vad jag kunnat finna icke blivit hört. Detta förtjänar att särskilt observeras.

Frågan ligger till på följande sätt. År 1859 utfärdades en kungörelse om att statistiska uppgifter vart femte år skulle inlämnas till statistiska centralbyrån. Sedan dess har allmän folkräkning anordnats vart tionde år. År 1935 beslöt emellertid riksdagen efter därom framlagd proposition att en s. k. extra folkräkning skulle anordnas. Det var den kommission, som då hade tillsatts för befolkningsfrågans utredning, som väckte förslag i detta hänseende. Den extra folkräkningen beräknades kosta 1 300 000 å 1 400 000 kronor. År 1940 hölls en vanlig folkräkning med på grund av tidsförhållandena inskränkt program. År 1945 framlades för riksdagen en proposition om ny extra folkräkning. Det var 1941 års befolkningsutredning som hade begärt en dylik extra folkräkning. Finansministern beräknade att den skulle kosta 3 000 000 kronor. Finansministern var den gången synnerligen tveksam om huruvida det vore berättigat och nödvändigt att genomföra den av befolkningsutredningen begärda extra folkräkningen, men han böjde sig för de skäl, som talade för dess anordnande. Dess program karakteriseras i årets stats-

verksproposition så, att det blev mycket vidsträckt.

När man nu begär pengar till en ny folkräkning framhäves givetvis samtidigt sparsamhetskravet. Men den summa, som man beräknar här skall åtgå, är 3 400 000 kronor, således 400 000 kronor mer än den vidsträckt folkräkning som ägde rum för fem år sedan. Ser man på hela den utveckling i fråga om folkräkningarna och deras kostnader, som jag här angivit, är det uppenbart, att utvecklingen visar en klart stigande kurva för dessa utgifter. Från år 1935 måste vi naturligtvis räkna med en viss given kostnadsstegring på grund av dyrtiden, men det är ett faktum, att man dessutom kan konstatera en betydande höjning av utgifterna för våra folkräkningar.

Vad jag här anfört har, herr talman, lett mig fram till att i en motion yrka avslag på förslaget om en ny folkräkning. Jag var nämligen icke övertygad om att det var berättigat att en sådan nu kom till stånd.

När jag nu läser statsutskottets utlåtande finner jag, att statsutskottet inte heller har påstått att man skulle uppnå några särskilda fördelar med att nu anställa en ny folkräkning. Statsutskottets motivering för det framlagda förslaget kan sammanfattas i två olika punkter. Statsutskottet anför i den första punkten, att det är önskligt av internationella skäl att nu anordna en folkräkning även i Sverige. Man anser med andra ord i internationella kretsar att det är lämpligt att få till stånd en folkräkning även i Sverige samtidigt med att det över hela världen görs en allmän folkräkning omkring år 1950. På denna punkt skulle jag emellertid, herr talman, vilja ha en del ytterligare upplysningar. Jag skulle vilja veta, om det här verkligen föreligger så starka internationella intressen, att vi böra böja oss för dem. Jag förstår mycket väl, att det kan vara önskligt att i exempelvis Frankrike eller England genom folkräkningar kunna konstatera befolkningsförändringarna under de senaste åren, men jag tror inte att detta kan vara av samma intresse här i Sverige.

Anslag till 1950 års folkräkning.

Det andra skälet som anföres för att nu anordna en ny folkräkning i Sverige är att vi, om vi icke skulle hålla en sådan, skulle bryta serien av de folkräkningar, som ha ägt rum i vårt land sedan år 1860. Man skulle således bryta den jämna tiotalsserien. Jag kan mycket väl förstå det skälet, vilket jag anser är det starka skäl som anföres till förmån för förslaget att nu bevilja det äskade beloppet. Men detta skäl för, enligt vad jag kan förstå, inte längre än till att vi nu böra anordna en räkning av samma storleksordning som den folkräkning som skedde 1940, d. v. s. en mycket inskränkt folkräkning. Jag är inte alls fackman på detta område, men jag kan inte undgå att konstatera, att det förefaller mig som om redan en enkel bearbetning av det material, som vi ha genom vår moderna folkbokföring, skulle kunna ge åtskilliga av de uppgifter, som man vill få fram genom den föreslagna folkräkningen.

Herr talman! Jag är fortfarande icke övertygad om nödvändigheten av detta anslag. Jag är det så mycket mindre på grund av den reserverade ton mot anslaget, som ger sig till känna i statsutskottets motivering, och framför allt på grund av de talrika reservanter, som i utskottet ha anslutit sig till yrkandet att det begärda anslaget icke skall beviljas. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka avslag på utskottets utlåtande i denna punkt. Jag ber att få tillägga, att även om anslaget skulle beviljas, har så mycket alltid vunnits genom de motioner som ha väckts — förutom min motion föreligger ju även en motion av herr Mannerskantz — att det nu kommer under allvarlig prövning huruvida vi här i Sverige verkligen skola ha en ny folkräkning om fem år, något som väl knappast torde komma att bli fallet eljest på grund av lydelsen i det cirkulär som utfärdades i frågan för två månader sedan.

Herr WAHLUND: Herr talman! Det gladdede mig mycket att höra att herr Holmbäck tar hänsyn till det traditions-skälet, om jag så får säga, för anordnandet av den föreslagna folkräkningen. Jag

hade inte alls tänkt tala om den sidan av saken i dag, ty det är ju sådana ting som man knappast kan mäta i kronor eller ören.

Den tradition, som vi ha här i Sverige på detta område, sträcker sig inte bara tillbaka till 1860, utan den går tillbaka till mitten av 1700-talet. Från och med år 1750 ha vi haft folkräkningar i vårt land åtminstone i början av varje decennium. För några månader sedan hufäste den svenska befolkningsstatistiken sitt tvåhundraårsjubileum, och då framställdes från utlandet Sverige som ett föregångsland på detta område. Vi kunna säga, att Sverige faktiskt hade folkräkningar och befolkningsstatistik, som uppfyllde moderna krav, hundra år tidigare än något annat land. Det skulle därför vara litet snöpligt, om nu några månader efteråt man fick höra att vi i Sverige hade inställt vår folkräkning år 1950, i all synnerhet som man — och det sade också professor Holmbäck — i år gått in för att internationellt inventera jordens befolkningsresurser. De flesta kulturländer komma att ha folkräkningar år 1950. Jag har tyvärr inte nu till hands några siffror över den saken, men jag har här en uppgift om att redan för två år sedan hade trettiosju länder förklarat sig skola ha folkräkningar år 1950.

Jag skall så övergå till de mera krasa dagsekonomiska skälen för en folkräkning. Jag vill ge professor Holmbäck fullständigt rätt i att det inte är som det skall vara, när arbetet med den tidigare folkräkningen inte är färdigt, då den nya skall sättas i gång. Jag har kanske oftare än någon annan i denna kammar under de senare åren påtalat, att vår svenska administrativa statistik inte är tillräckligt snabb och inte tillräckligt effektiv. Jag tror emellertid att statistiska centralbyråns nyutnämnde chef går in för att göra statistiska centralbyrån till ett verkligt levande ämbetsverk, och vi skola ge den nye överdirektören en chans. Jag har i egenskap av utredningsman på detta område varit i kontakt med den nye överdirektören, och jag tror mig kunna säga, att ämbets-

verket och dess arbete komma att undergå en förändring, och det mycket snabbt.

Huvudmotiveringen från motionärernas sida är den statsfinansiella situationen: vi måste spara. Jag är inte så alldeles övertygad om att vi spara genom att nu inställa folkräkningen. Jag kommer ihåg hur det var vid 1945 års folkräkning, alltså den som professor Holmbäck nyss omnämnde. Vi hade från befolkningsutredningens sida framlagt ett förslag, men det förslaget blev nedskuret på en punkt, nämligen i fråga om inkomst- och förmögenhetsskattestatistiken, i kombination med barnantalet. Det visade sig då, att vi för att kunna förbereda ett förslag till barnbidrag och ett förslag i vissa skattefrågor i samband därmed blevo tvungna att själva sätta i gång med en liten folkräkning just angående inkomstskattestatistiken och barnantalet.

Det är svårt för mig att säga, vad som kommer att hända, om denna folkräkning inställes. De uppgifter, som skola samlas in, behövas i stort sett. Jag vill här endast ha en liten reservation beträffande möjligheterna att något skära ned programmet. Jag tänker på stadsplaneringsärenden och på bostadspolitiken, jag tänker på den i dagarna så aktuella skolreformen. Om det nu inte blir någon folkräkning tvingas de enskilda kommunerna själva att göra små folkräkningar, och det naturligtvis på ett ganska oekonomiskt sätt, för att klara planeringen av den framtida skolan.

Professor Holmbäck sade, att kostnaderna för dessa folkräkningar ha stegrats, och det är sant, men det är inte en så farlig stegring ändå, om vi räkna folkräkningskostnaderna per invånare. Dessa voro år 1930 24 öre, år 1945 37 öre, och år 1950 komma de enligt förslaget att bli 49 öre. Det är något mer än levnadskostnadsökningen, men inte mycket mera.

Jag vill säga, att det är en väl känd sak bland fackmän, att de svenska folkräkningarna kunna göras till ett oerhört billigt pris. Jag tittar ett slag här i litteraturen, men jag kan inte få fram

Anslag till 1950 års folkräkning.

siffror för den sista folkräkningen år 1940, men folkräkningsåret dessförinnan visade det sig att Förenta staterna på sin folkräkning lade ned i svenska pengar 1 krona 16 öre per invånare, Norge 33 öre per invånare och Sverige 24 öre per invånare.

Alla skäl tala därför enligt mitt förmenande för att denna folkräkning kommer till stånd. Jag hör till dem som kanske ivrigast arbetat för att göra besparingar inom den administrativa statistiken, men den här gången kan jag icke biträda motionärerna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, herr talman.

Herr SUNDELIN: Herr talman! Efter herr Wahlunds anförande behöver jag inte försöka att gå in på någon närmare motivering, varför en folkräkning i år anses behöva komma till stånd.

Herr Holmbäck sade i sitt anförande, att utskottet uttryckt en mycket stor betänksamhet inför denna fråga, och det är riktigt. Det är väl tämligen klart, att då det här är fråga om en så pass stor utgift som 3,4 miljoner kronor, man kan ha en viss tvekan om huruvida det är nödvändigt att biträda förslaget. Inom utskottet ha vi emellertid tagit hänsyn till att vi under en lång tidsföljd haft folkräkningar vart tionde år. Vi ha visserligen haft extra folkräkningar åren 1935 och 1945, men det vanliga har varit att folkräkningarna återkommit jämna tiotal år. Att då bryta denna serie ha vi inte ansett vara lämpligt. Och om man nu skulle uppskjuta folkräkningen i år, när skulle man då ha nästa folkräkning? Skulle man ha den år 1955, eller skulle man ha den om två eller tre år? Detta är ju frågor, som jag tycker borde klarläggas i detta sammanhang, för den händelse man nu skulle besluta att uppskjuta folkräkningen i år.

Utskottet har alltså funnit avgörande skäl tala för att folkräkningen i år kommer till stånd. Men samtidigt har utskottet uttalat, att man bör undersöka om det inte är möjligt att inställa eller i varje fall inskränka folkräkningen

Anslag till 1950 års folkräkning.

1955. Från statistiska centralbyråns sida har det förklarats, att en undersökning på den punkten skall komma att ske.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD: Herr talman! Herr Holmbäck yttrade, att motiveringarna för förslaget om folkräkning äro synnerligen knappa. Jag kan ge honom rätt i detta, men jag kan för min del inte finna, att det behövs så särskilt vidlyftiga motiveringar för en folkräkning.

Vad som mest förvånade mig, då jag läste utskottets utlåtande, var, att så många utskottsledamöter hade reserverat sig mot en så viktig sak som en folkräkning. Såvitt jag förstår ger oss folkräkningen en primär och exakt kunskap om oss själva. Den innebär, kan man väl säga, en tillämpning av den klassiska regeln »känn dig själv». Den ger oss en kunskap om vårt eget folk, som har visat sig vara och som jag tror kommer att vara utomordentligt nyttig vid bedömningen av åtgärder av olika slag både från enskilda och från det allmänna, på det sociala och det kulturella området. Särskilt skulle jag vilja framhålla, att det blir av största värde inför den skolreform, som väl inom kort kommer att beslutas, att man har den kunskap om vårt folk, som en folkräkning kan ge.

Jag tror också att tidpunkten 1950 är lämplig även ur den synpunkten, att vi under 1940-talet ha kunnat konstatera sällsynt starka befolkningsrörelser från landsbygden till tätorterna och från den ena tätorten till den andra, befolkningsrörelser som det skulle vara värdefullt att få belysta i klara siffror. Inte minst på jordbrukets område tror jag att detta skulle vara av värde med hänsyn till det arbete som nu pågår där.

Under debatten om anslaget till denna folkräkning har det bland annat sagts, att man borde vänta till dess kommunsammanslagningen är genomförd. Jag tror, att man tvärtom kan använda kommunsammanslagningen såsom ett argument till förmån för att folkräkningen bör äga rum i år. Man kan nämligen

lättare konstatera de förändringar, som sedermera kunna komma att inträffa, om man har en exakt kunskap om hur förhållandena ha tett sig före kommunsammanslagningen. Därtill kommer den kanske ännu viktigare omständigheten, att det för en mängd arbeten i de nya storkommunerna blir av största värde att snarast möjligt få tillgång till ett exakt siffermaterial om befolkningen i de områden, som komma att bilda de nya storkommunerna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Det skulle vara ytterligt förvånande, om inte professor Wahlund talade för en folkräkning i år. Han är ju specialist på statistik, och jag förmodar, att han läser statistiska tabeller med samma njutning som en vanlig människa läser ett vackert diktverk eller någonting liknande. Det skulle därför rätt mycket förvåna mig, om inte professor Wahlund vill ha folkräkningar så ofta som möjligt.

Det enda jag inte riktigt förstod i professor Wahlunds anförande var hur det kan komma sig, att han inte ville ha folkräkningar varje eller åtminstone vartannat år. Han ville ju göra gällande, att folkräkningarna äro nödvändiga för att vi skola få besked om barnantalet i olika åldrar och sådana saker. Men vi ha ju vår folkbokföring, och det är väl ingen som helst svårighet att ur den få fram alla uppgifter av det slaget. Man vet nu exakt, hur många barn som äro födda, och man vet hur stor den normala avgången är. Det finns ju statistiskt belägg för detta utan att man behöver genomföra någon folkräkning. Därför kan det inte vålla svårigheter att bedöma, hur många skolplatser som behöva ordnas i en kommun. Herr Wahlund valde ett dåligt exempel. Han anförde såvitt jag förstår inte något exempel, som direkt talar för att dessa folkräkningar böra återkomma alltför ofta.

Om man nu säger att folkräkningar äro önskvärda, så kan man inte därför säga att de böra förekomma varje år.

Anslag till 1950 års folkräkning.

Man har inte heller sagt att man vill ha dem vartannat år, utan man säger att man vill ha dem vart femte år, men under långa tider har det ansetts att det är fullt tillräckligt vart tionde år. Det kan väl delvis vara en fråga om hur mycket man är intresserad av resultatet av folkräkningen, men för det praktiska bruket därav borde det väl inte vara någon särskilt avgörande skillnad, om man hade folkräkningen vart femte år eller vart tionde år. Jag anser för min del att man skall ha folkräkningar med jämna mellanrum och alltså inte fördärva vårt världsrykte på detta område. Det kan ju ligga något i att man vill ha dem just på jämna tiotal år, d. v. s. de årtal som sluta på nollor, men är inte detta ett slags magi med siffror? En femma är väl lika bra avslutningssiffra på ett årtal som en nolla.

Egentligen skulle inte 1945 års folkräkning ha kommit till. Den anser jag var ett misstag. Om den inte hade kommit till hade man nu kommit i takt med de övriga länderna, ty de andra hade inte någon folkräkning 1945. De ansågo att det då var så stora omkastningar och omstörtningar överallt, att läget först borde hinna stabilisera sig. Vi, som inte ha varit med i kriget, ha inte haft motsvarande omstörtningar och samma allmänna röra, så att vårt folkräkningsresultat från år 1945 bör kunna vara ganska användbart vid jämförelse med de länders, som sätta i gång nu.

Jag tycker vidare att det får bli beroende på utvecklingen när man vill ha nästa folkräkning. Jag skulle för min del inte känna någon avsmak för folkräkningar vart tionde år på årtal, som sluta på 5, och jag tycker inte att det spelar någon större roll. Men jag tycker det är onödigt att ha folkräkning vart femte år även av den orsaken att den folkräkningen då inte hinner bli färdig förrän nästa börjar. Man bör hålla på att innan man börjar med en ny, bör den föregående vara definitivt avslutad. Nu saxar man varje gång med ett år eller ett par, och så uppehålls apparaten som en permanent institution, visserligen

något nedminskad under vissa perioder men den finns dock alltid inom statistiska centralbyrån. Jag skulle alltså finna att man måste ha större direkta skäl än det att det internationellt skall bli en folkräkning 1950, därför att det inte allmänt sett förekom en sådan 1945.

Herr Osvald säger att vi måste ha en fullständig kunskap om vårt folk i detta avseende. Det kunna vi väl inte få, om vi inte ha folkräkning varje år, utan vi måste väl ha en tämligen ofullständig sådan kunskap och nöja oss med det. En folkräkning som återkommer vart femte år är redan den ofullständigare än en för varje år, och herr Osvalds krav på att få fullständig kunskap kan ändå inte bli uppfyllt utan att man har löpande folkräkningar. Därför tycker jag inte det är någon hållbarhet i det argument, som herr Osvald framförde. Det är väl mera en smaksak, om folkräkningen skall ske vart femte eller vart tionde år.

Vårt läge ekonomiskt sett är, som vi talade om förra onsdagen, så trängt att det är alldeles nödvändigt, ja, till och med ofrånkomligt, att vissa saker måste eftersättas. Det är enligt min mening inte riktigt att nu här anslå medel, för nästa budgetår 530 000 kronor, när det faktiskt inte sker någon principiell ändring mot vad som förekommit under en lång tidsperiod, nämligen att ha folkräkning vart tionde år. Vi veta inte heller hur det blir kommande budgetår. Jag skulle tro, att döma efter en fördragning i statsutskottet, att den automatiska utgiftsökningen för budgetåret 1951/52 blir rätt mycket större än de 200 miljoner som man beräknar för det närmast kommande budgetåret, och då får man under både det året och fem år framåt dras med sammanlagda utgiftsökningar på detta konto med ungefär 3,5 miljoner kronor. Det är väl bäst att försöka hålla undan de utgifter, som inte äro ofrånkomliga. Jag skulle inte tro att ens professor Wahlund anser att detta är ofrånkomligt — det skulle väl vara att missbruka det ordet. Önskvärt kan det vara, men inte nödvändigt och ännu mindre ofrånkomligt.

Anslag till 1950 års folkräkning.

Herr talman! Det är så svårt för de människor, som vilja försöka att hjälpa finansministern att spara pengar, ty det kommer alltid några, som framföra skäl emot detta sparande, och om man skulle godtaga alla sådana skäl skulle man aldrig i sitt liv kunna spara in på något.

Det fanns en granne till mig för åttioåriga år sedan — han är död nu, men det var en människa, som hade skaffat sig en god ekonomisk ställning, och han hade ett uttryck, som han brukade använda. Det lät på följande sätt: »När du kommer i frestelse att köpa någonting, så säg inte: Behöver jag detta?, utan du skall säga: Kan jag inte möjligtvis undvara detta?» Jag undrar, om inte den frågeställningen är den riktiga att tillämpa i dagens läge i Sverige. Om vi inte börja göra det mer än vi hittills ha gjort i den svenska riksdagen, tror jag att det till slut blir så, att inte ens lumpen kommer att räcka till för att göra sedelpapper ute vid Tumba.

Herr WAHLUND (kort genmäle): Herr talman! Det är ju en mycket lättköpt metod att säga, att jag som statistiker naturligtvis måste vara intresserad av att ha folkräkningar varje år, som herr Mannerskantz sade, för att det riktigt skulle ta. Nu tror jag, att de flesta av kammarens ledamöter ha läst riksdagens protokoll bättre än herr Mannerskantz och att de därför veta, att jag vid två tillfällen här har framlagt motior just i avsikt att skära ned statistiken. Jag vet inte hur många gånger jag i övrigt uppträtt just som besparingsivrare på detta område.

Vad herr Mannerskantz därutöver sade är det inte värt att offra många ord på, men när herr Mannerskantz skall försöka göra en statistik över barnantalet i de enskilda församlingarna, skulle jag vilja råda församlingarna att inte anlita herr Mannerskantz i det sammanhanget. Vad herr Mannerskantz ville göra, var i alla fall en liten folkräkning, ty han höll på med kyrkoböckerna och plockade ihop siffror om barnantalet. Skall

man göra så ute i alla Sveriges kommuner, kan jag försäkra, att det skulle bli dyrt.

Det där med talet noll, herr Mannerskantz, det är ingen magi. Det är helt enkelt så, att det är vanligt världen runt, att man anordnar folkräkningar vid de årtal, som sluta med noll, för att få jämförbara siffror. När man nu på andra håll en gång har gått in för talet noll, kunna inte vi bryta oss ut ensamma.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Herr Holmbäck föranledde mig att begära ordet; annars hade det väl inte varit så mycket att tillägga i denna diskussion.

Herr Holmbäck hade några maliciösa yttranden; bl. a. ställde han sig ytterligt förvånad över att förslaget till folkräkning inte hade understötts av någon mera vidlyftig och ingående motivering. Jag skulle väl tänka, att med den flit som herr Holmbäck ständigt ådagalägger har han väl upptäckt, att större delen av anslagen i statsverkspropositionen icke äro motiverade. Det finns till större delen av de allra största utgifterna synnerligen knapphändiga motiveringar. Och varför? Jo, det är helt enkelt så, att det som är det normala, det som är mer eller mindre självklart, det ger man ingen motivering till; det skulle bli alldeles för vidlyftigt. Jag måste nu för min del säga, att anordnandet av en folkräkning 1950 har jag betraktat såsom en normal sak, som en sådan automatisk företeelse i den svenska statens liv, att den icke behöver motiveras. Det är ju i alla fall på det sättet med statistik, att om den skall få sitt fulla värde, måste den vara jämförbar bakåt i tiden. Ju större jämförbarhet man kan skapa, desto större nytta har man av statistiken. Svårigheter vid tolkningen uppstå oftast på grund av att man icke kan skapa jämförbara siffror, och då är det väl ganska naturligt, att när vi här sedan århundraden tillbaka, hade jag så när sagt, ha anordnat folkräkningar varje jämnt tiotal år, skola vi icke i fortsättningen avstå från möjligheten att göra likartade jämförelser.

Jag tror väl inte det finns någon anledning att här gå in på frågan om befolkningsstatistikens betydelse. Den stod ju, som herr Wahlund påpekade, klar redan för våra förfäder för tvåhundra år sedan, och hur skall det då inte vara nu med den socialpolitik vi bedriva, med våra barnbidrag, med våra folkpensioner, med den ifrågasatta skolpolitiken? Det blir ju allt större och större behov av att kunna bedöma befolkningens struktur ur olika synpunkter; det tror jag inte man behöver ytterligare understryka. Jag menar därför att dagens diskussion, trots herr Holmbäck och herr Mannerskantz, icke rör en fråga om sparsamhet, icke en fråga om mer eller mindre onödiga utgifter. Den frågan kan komma upp, om det läggs fram förslag om en folkräkning 1955. Då kan man på allvar diskutera, huruvida det är nödvändigt att gå ifrån den gamla serien med tio års folkräkningar och gå över till fem års, men att man kan ur ekonomisk synpunkt diskutera frågan om vi skola ha folkräkningar vid jämna tiotal år, det tycker jag icke är riktigt.

Jag vill sluta med att säga — jag kan icke underlåta att understryka det, trots att jag är part i målet — att sjunde huvudtiteln har av mig behandlats med samma stränghet som de andra huvudtitlarna, ja, jag skulle vilja säga med större stränghet. Det är icke riktigt att insinuera, att jag skulle vid budgetarbetet ha försökt gynna mina egna områden. Det finns det faktiskt inte skäl att göra.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag har begärt ordet för att göra ett par repliker.

Herr Osvald sade, att folkräkningen ger oss kunskap om vårt eget folk på det kulturella och på det sociala området, och han tog den grekiska filosofien till stöd för detta uttalande. Det är riktigt så till vida som — såsom en av kammarans ledamöter nyss påpekade för mig — ordet folkräkning inte riktigt täcker vad man avser. Det är snarast fråga om en analys av folket i vis-

Anslag till 1950 års folkräkning.

sa hänseenden. Men, herr talman, det är inte sant, att folkräkningen ger kunskap om hur vårt eget folk *är*. Den ger kunskap om hur vårt eget folk *har varit*. Resultaten komma ju till synes först efter ett antal år, och i det läge som just nu råder, komma ju de sista resultaten av den föregående folkräkningen fram först någon tid efter det att den nya folkräkningen ägt rum. Bland annat av det skälet ställer jag mig frågande till om det verkligen skall vara nödvändigt att anordna en dylik räkning vart femte år.

Herr Osvald sade vidare, att folkräkningen nu behövs för kommunsammanslagningen. Jag frågar: Känna inte kommunalmännen i de blivande storkommunerna ungefär de förhållanden, som komma att blottas genom folkräkningen? Ha de inte tillräcklig kännedom om sina kommuner för att ha reda på befolkningssammansättningen med nödvändig noggrannhetsgrad? Jag tror, att samma resonemang gäller beträffande skolreformen. I de olika lokala styrelserna, i de lokala områdena känner man på förhand — och jag tror att detta gäller även Stockholm — sammansättningen av den befolkningsstock, som ingår i de områden, vilka de särskilda skolorna skola få. En helt annan sak är naturligtvis, att man inte känner den så i detalj, men i detalj får man ju inte heller genom folkräkningen reda på förhållandena, ty genom den får man ju i detalj endast veta, hur det en gång varit.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet replikerade bl. a. med att säga, att anledningen till att det inte förekommer någon särskild motivering för detta anslag i statsverkspropositionen är, att det har normal karaktär, och man motiverar inte det normala, det självfallna. Jag skulle vilja säga, att just i förevarande fall, då det gäller så pass stora utgifter för en sak, vars nytta många måste ställa sig tvivlande för, hade det varit utomordentligt lyckligt med en motivering, och redan den debatt som har varit, redan de många reservanterna i statsutskottet, redan den uppläggning som statsutskottet har givit sitt ut-

Anslag till 1950 års folkräkning.

låtande visar, tror jag, detta med fullkomlig klarhet.

Jag vill säga, herr statsråd, att jag inte på något sätt har insinuerat, att finansdepartementets huvudtitel skulle ha blivit behandlad med mindre sparsamhet än övriga departements huvudtitlar. Vad jag sade var, att man just beträffande finansdepartementet skulle vilja ha en mera ingående motivering för en sådan här utgift. Det är någonting annat. Han yttrade, att jag hade varit maliciös mot honom. Ja, jag skulle snarare vilja säga, att mitt yttrande var litet skämtsamt, men att tolka det så som han gjorde är inte berättigt.

Herr talman! Jag skulle vilja sluta med att säga, att debatten enligt min mening har visat att det är hänsynen för traditionen — såsom jag redan påpekade i mitt första anförande — som talar för detta anslag, men knappast någonting annat.

Herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag skulle beklaga, att jag inte kostade på mig en mera ingående motivering, om jag hade kunnat våga hoppas, att jag genom att lägga fram de skäl, som jag trodde vara allbekanta, skulle ha kunnat låta herr Holmbäck slippa att skriva sin motion.

Herr **OSVALD**: Herr talman! Tyvärr förhåller det sig så vid alla undersökningar av den art, som det här är fråga om, att vi aldrig kunna få resultatet omedelbart. Det måste alltid dröja någon tid, innan det kommer fram. Därför är det naturligtvis sant, såsom herr Holmbäck säger, att resultatet inte ger oss en kunskap om vårt folk i dag, utan en kunskap — när kunskapen en gång kommer — om hur det har varit. Men om man därav skulle dra den slutsatsen, att man inte skulle göra någon folkräkning, skulle man faktiskt aldrig bry sig om att göra någonting, ty vi kunna aldrig få ett resultat omedelbart. Men även om resultatet kommer först någon tid efteråt, är den grundliga analys, som folk-

räkningen innebär, av allra största värde. Jag vågar påstå att också de, som ha att göra och komma att få att göra med storkommunerna, komma att vara tacksamma för det analysmaterial, som folkräkningen kommer att ge.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talmän! Den omständigheten, att en folkräkning aldrig kan ge oss upplysning om hur det svenska samhället är, utan blott hur det en gång har varit, är naturligtvis icke något skäl för att över huvud taget inte ha några folkräkningar. Det är ett skäl för att inte ha dem oftare än vart tiende år.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare å antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Mannerskantz* m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställen, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Mannerskantz* m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 13—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.**Ang. uppflyttning av vissa tullvaktjänster.**

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts under punkten 33 av sjunde huvudtiteln i statsverkspropositionen framlagda förslag och med avslag å motionen II: 154,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i den för tullstaten gällande personalförteckningen dels uppföra ytterligare 10 tulluppsyningsmän i Ca 12, dels ock ur förteckningen avföra 10 tullvakter i Ca 9 samt följande befattningshavare å övergångsstat, nämligen 1 tullkassör (Ca 22) och 7 tillsyningsmän (Ca 10);

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för tullstaten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1950/51;

c) till Tullverket: Avlöningar till befattningshavare å tullstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 32 287 000 kronor.

I motionen II: 154, av herr *Senander*, hade hemställts, att riksdagen måtte, med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit under sjunde huvudtiteln, Tullverket: Avlöningar till befattningshavare å tullstaten, bifalla vad generaltullstyrelsen äskat under sagda punkt.

Generaltullstyrelsens ifrågavarande förslag innebar bland annat, att 60 tullvaktjänster skulle uppflyttas till tulluppsyningsmanstjänster.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Sundelin*, *Leander*, *Hesselbom*, *Bergstrand*, *Henriksson* och *Nihlfors* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a) hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 154, bemyndiga Kungl. Maj:t att i den för tullstaten gällande personalförteckningen dels uppföra yt-

Ang. uppflyttning av vissa tullvaktjänster.

terligare 20 tulluppsyningsmän i Ca 12, dels ock ur förteckningen avföra 20 tullvakter i Ca 9 samt följande befattningshavare å övergångsstat, nämligen 1 tullkassör (Ca 22) och 7 tillsyningsmän (Ca 10).

Herr *SUNDELIN*: Herr talman! Vid denna punkt har jag jämte några andra ledamöter av utskottet avgivit en reservation.

Det är här fråga om uppflyttning av ett antal tullvaktjänster till tulluppsyningsmanstjänster. Denna fråga var före också vid förra årets riksdag. Då hade generaltullstyrelsen föreslagit uppflyttning av 80 tullvaktjänster till tulluppsyningsmanstjänster. Motiveringen var den, att man därigenom ville tillgodose en viss befordringgång inom tullverket. Kungl. Maj:t föreslog då uppflyttning av halva det antal som hade begärts från generaltullstyrelsen, d. v. s. 40, men riksdagen beslöt på statsutskottets förslag att endast medge uppflyttning av 20.

I år har generaltullstyrelsen föreslagit uppflyttning av 60 tullvaktjänster, d. v. s. de 80 som generaltullstyrelsen förordade i följ, minskat med de 20 som då uppflyttades. Departementschefen har föreslagit uppflyttning av endast 10. Vi reserverar ha ansett, att det just med hänsyn till vad generaltullstyrelsen har anfört kunde föreligga skäl för att uppflytta samma antal tullvaktjänster som förra året. Merkostnaderna bli säkert relativt obetydliga. Vi ha ansett, att det inte behöver beräknas några ytterligare medel för detta ändamål. De ifrågavarande tullvakterna ha så lång tjänstetid bakom sig, att de nog redan äro placerade i högsta löneklassen i lönegrad Ca 9, d. v. s. i löneklass 12. Jag tror därför inte att detta är någon ekonomisk fråga av större betydelse.

Däremot tror jag att det är sakligt motiverat med denna uppflyttning av 20 tullvaktjänster, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som jag och andra utskottsledamöter fogat till utskottets utlåtande på denna punkt.

Ang. grunderna för höjning av statstjänstemännens löner.

Herr NORLING: Herr talman! I andra kammaren har herr Senander i en motion nr 154 anslutit sig till det förslag till ordnande av befordringsförhållandena, som generaltullstyrelsen har framlagt. Det kan inte bestridas, att generaltullstyrelsen anfört synnerligen starka skäl för sin framställning om förbättring av befordringsförhållandena för de lågt avlönade tullvakterna. Utskottet har inte heller ifrågasatt, att en försämring av befordringsförhållandena inträtt vid tullen, men det oaktat har utskottet för sin del stannat vid Kungl. Maj:ts förslag att endast uppflytta 10 tjänster. Tullstyrelsen har, som herr Sundelin nyss nämnde, begärt att 60 tullvaktstjänster skulle uppflyttas till tulluppsyningsmän, och nu har herr Sundelin m. fl. i en reservation begärt att antalet tjänster, som skola uppflyttas, skall ökas med 10 utöver de av utskottet föreslagna 10 tjänsterna. Det är samma antal, som riksdagen förra året beslöt uppflytta till tulluppsyningsmän.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade, såsom nr 5 betecknade reservationen av herr Sundelin m. fl.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder endast yrkats, av herr *Sundelin*, att vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt skulle bifallas med den ändring, som förordats i den av honom m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt herr Sundelins yrkande; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundelin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den av herr Sundelin m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 32—62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. grunderna för höjning av statstjänstemännens löner.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning m. m. jämte i ämnet väckt motion.

I förevarande utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 41 framlagda förslag och med avslag å motionen II: 421,

A. besluta

1) att höjning av belopp, som angåves i de i 3 § statens löneplansförordning intagna grundlönetabellerna, tills vidare under år 1950 skulle ske enligt samma grunder som gällt under år 1949;

2) att kristillägg tills vidare under år 1950 skulle utgå enligt samma grunder som gällt under år 1949;

B. till Kristillägg för budgetåret 1950/51 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

I motionen II: 421, av herr *Senander* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att höjning av belopp, som angåves i de i 3 § statens löneplansförordning intagna grundlönetabellerna, tills vidare under år 1950 skulle ske med 20 %, att kristilläggen tills

Ang. grunderna för höjning av statstjänstemännens löner.

vidare under år 1950 skulle utgå med proportionellt sett motsvarande belopp samt att under åttonde huvudtiteln mätte till kristillägg för budgetåret 1950/51 anvisas erforderligt förslagsanslag.

Herr ÖHMAN: Herr talman! Detta utlåtande handlar ju om ett fortsatt lönestopp för statsanställda. Det hävdas såväl i utskottets utlåtande som i propositionen, att förslaget om fortsatt lönestopp är ett resultat av förhandlingar som ha förts med statstjänarnas organisationer, men detta är en sanning med mycket stor modifikation. Det är visserligen sant att förhandlingar ha förts med högsta ledningen för statstjänarnas organisationer, men medlemmarna ha ju själva inte haft tillfälle till uttala sin mening om lönestoppspolitik. I den mån medlemmarna ha uttalat sig, ha de emellertid klart sagt ifrån, att de ogilla statsmakternas lönepolitik. De ha med rätta fordrat att den orättvisa lönepolitik, som riksdagen har genomdrivit, skall korrigeras dels genom att statstjänarna erhålla en engångskompensation, som täcker vad de hittills ha förlorat av vad de lagligen ha rätt att få, dels genom att statens löneplansförordning i fortsättningen följes.

Dessa berättigade krav ha emellertid nonchalerats såväl av regeringen som av statsutskottet. Det är nu tredje året som denna politik föres för statstjänarnas del. Dessa ha hittills ådagalagt ett enastående tålmod och gjort större uppoffringar på lönestoppspolitikens altare än någon annan arbetargrupp.

Jag vill emellertid varna regeringen och riksdagen för att sätta allt för stor tillit till de lägre avlönade statstjänarnas beredvillighet och framför allt möjlighet att göra ytterligare uppoffringar. Missnöjet är utbreddt och berättigat. Det går inte hur länge som helst att intala familjeförsörjare i statstjänst, som kanske ha inkomster på 400 eller 500 kronor i månaden, att en riksolycka skulle ske, om de under 1950 erhöle de 20 procents tillägg på grundlönerna, som de äro berättigade till, i stället för de 12 procent, som de nu erhålla.

Man får inte heller glömma bort att de statsanställda ha drabbats hårdare av lönestoppet än andra löntagargrupper. Inom industrien har det åtminstone för en del grupper funnits vissa möjligheter att uppnå en inkomstökning trots lönestoppet, men för dem, som äro anställda i statens tjänst, finns det inga sådana möjligheter. Därför är det upprörande orättvist att de lägst avlönade statstjänarna, vilkas standard redan är så låg, att det börjar bli en massföreteelse att de vid sidan om sitt dagliga arbete i statens tjänst tvingas att taga extra arbete som biografvaktmästare, cykelbud, försäljare och liknande, skola påtvingas lönestopp under ytterligare ett år.

Det är detta som har gjort att vi från kommunistiskt håll genom min partivän Senander i andra kammaren ha väckt en motion i det här ärendet. Den avser att åstadkomma en rättvisare politik med avseende på de statsanställda.

Jag ber, herr talman, att under punkten A i utskottets utlåtande få yrka bifall till första delen av motionen. Under punkten B har jag intet eget yrkande, utan yrkar bifall till vad statsutskottet däri föreslår.

Herr SUNDELIN: Herr talman! Jag ber endast att med hänvisning till vad utskottet anfört därom, att Kungl. Maj:ts förslag beträffande grunderna för höjning under år 1950 av löner enligt statens löneplansförordning är ett resultat av förhandlingar med tjänstemännens huvudorganisationer, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; samt 2:o), av herr Öhman, att kammaren skulle dels, i fråga om punkten A av utskottets hemställan, bifalla motsvarande del av den i ämnet väckta motionen, dels ock bifalla utskottets hemställan i punkten B.

Om översyn av bestämmelserna ang. skadestånd.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av vid försäljning av fartyg återvunna värdeminskingsavdrag m. m.;

nr 14, i anledning av väckta motioner om beräkning av skatt för andel, som på grund av visst testamente tillkommer lantbrukaren Ture Anton Persson;

nr 15, i anledning av väckt motion angående upphävande av 5 kap. 3 § förordningen angående försäljning av rusdrycker;

nr 16, i anledning av väckt motion om tullfrihet för blomsterlökar, avsedda för L. G. Sjöholms blomsterodlingsfonds verksamhet; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 22 april 1949 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om översyn av bestämmelserna ang. skadestånd.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om översyn av bestämmelserna angående skadestånd.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 97 i första kammaren av herr *Sunne* och nr 117 i andra kammaren av herr *Nihlfors*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en översyn av skadeståndsrätten snarast

mätte föranstaltas, varvid särskilt borde tagas under övervägande, om betalnings-skyldigheten av större skadeståndsbe-
lopp till viss del skulle kunna överflyt-
tas på det allmänna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 97 och II: 117, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr WERNER: Herr talman! Att jag har dristat mig att begära ordet i den föreliggande lagstiftningsfrågan, beror på att jag i ett tidigare sammanhang kommit att syssla med spørsmålet om en revision av lagreglerna å skadeståndsrättens område.

Den nuvarande lagstiftningen på detta område har visat sig vara i hög grad föråldrad, ofullständig och osammanhängande, varigenom den icke ger domstolarna en tillräcklig och klar ledning för bedömande av de olika fall av skadeståndsmål som numera förekomma. Det är alldeles uppenbart, att samhällsutvecklingen har lett till att skadeståndslagstiftningens utformning och tillämpning ha fått en mycket stor betydelse.

Som bekant inrymmer gällande lagstiftning om skadeståndsrätten i strafflagens sjätte kapitel. Det kan starkt ifrågasättas, huruvida detta särpräglade lagstiftningsområde verkligen hör hemma inom strafflagen. Under den sista tiden har som bekant särskilt i fråga om vår strafflag pågått ett omfattande revisionsarbete. Detta kommer kanske att resultera i att vår strafflag kommer att uppdelas i två stora avsnitt, nämligen dels en brottsbalk och dels en straffbalk. Det torde då knappast vara möjligt att kunna finna något sammanhang mellan skadeståndsrätten och strafflagen. Om skadeståndslagstiftningen fortfarande kommer att hänföras till strafflagen, kommer den, om jag så får säga, att hänga i luften mellan två stora avdelningar i vår straffrättslagstiftning.

Skadeståndsrätten har ju för övrigt en helt annan karaktär än strafflagstiftningen i övrigt. Strafflagstiftningen har

Om översyn av bestämmelserna ang. skadestånd.

till uppgift att i viss mån kodifiera brottsarterna och reglera straffen för brotten i fråga. Den utgör med andra ord en samhällets reaktion mot brottslighet och förseelse mot allmän lag. Men när det gäller skadeståndsrätten är det väl uppenbart, att den har till uppgift att reglera, om jag så får säga, ett ekonomiskt jämviktsförhållande som har rubbats antingen genom annans vållande eller genom ett brottsligt ingrepp. Skadeståndslagstiftningen har således icke något med straffkaraktär eller straffverkan att göra.

De nuvarande reglerna i strafflagens sjätte kapitel uppvisa en sådan knapphändighet och ofullständighet, att vi helt enkelt icke kunna fortsätta längre att ha det på det sätt som vi nu ha. Om man i lagboken slår upp sjätte kapitlet strafflagen, finner man att själva lagreglerna äro avfattade på några få korta rader. Därutöver finns det hänvisningar till ett antal rättsfall, till prejudikat. Men vad där står är, som jag nyss påpekade, inte tillräckligt vägledande för domstolarna.

Såsom framgår av utskottets utlåtande, är anledningen till att jag redan vid något tidigare tillfälle berörde denna fråga här i riksdagen ett rättsfall från Dalarna. Det gällde en lastbilsförare som genom grov vårdslöshet blivit vållande till en kvinnas död. Saken gick till domstols prövning, och lastbilsföraren befanns vara skyldig till vållande av annans död och dömdes till ett mycket kännbart straff. Men när sedan familjen begärde skadestånd, underkändes detta skadeståndskrav med hänvisning till strafflagens sjätte kapitel fjärde paragraf, som stadgar, att endast i de fall, där det kan visas att den efterlevande för sin försörjning var beroende av den omkomne, kan skadestånd komma i fråga. I detta fall gjorde rätten gällande, att den omkomna kvinnan, som var husmor i ett litet hem, icke i sådan grad hade bidragit till familjens försörjning att skadeståndsanspråk kunde resas. Om det hade varit mannen-husfadern som hade dödats, hade rätten givetvis kommit att inta en annan inställning. Men domstolen ansåg, som sagt, icke att familjen var beroende av den omkomna

kvinnans arbete i hemmet, vilket enligt min uppfattning måste sägas vara en föråldrad inställning.

Resultatet blev att lastbilsföraren frikändes från skadeståndsplikt, trots att han ägde ett kapital som uppgick till ett värde av över 100 000 kronor och trots att han redovisade en årsinkomst av 17 000 kronor.

Vederbörande domstol gjorde således i detta fall en viss skillnad mellan värdet av en mans och en kvinnas arbete, men det är en inställning som icke kan godkännas enligt modern rättsuppfattning och i en modern lagstiftning.

Frågan är, hur detta stora rättsområde skall kunna regleras. Vi ha under senare år byggt upp en modern och efter tidsförhållandena anpassad lagstiftning på olika områden, men lagstiftarna ha aktyningsfullt gått förbi hela detta svåra område som skadeståndsrätten utgör. Man kanske har gjort det på grund av de oerhörda svårigheter som här otvivelaktigt möta vid en lagrevision. Det kan emellertid icke vara tillfredsställande att ha kvar den nuvarande bristfälliga lagstiftningen på denna punkt, i all synnerhet som med den starkt stigande olycksfallsfrekvensen ett växande antal skadeståndsmål kommer att handläggas vid våra domstolar. Vi måste ju räkna med ett stort antal skadeståndskrav mot tredje man, t. ex. när barn ofrivilligt varit vållande till skada. Det kan då icke vara tillfredsställande att skadeståndsskyldigheten skall regleras på grundval av ett bedömande av den skadelidandes eller skadevållandes starkare eller svagare ekonomi.

Da det här, såsom jag nyss sade, ofta gäller ett ekonomiskt jämviktsförhållande, som rubbats genom brottsligt ingrepp, måste man vidare utgå ifrån att samhället äger en viss skyldighet att skydda individerna mot brott. Men sedan väl brottet är begånget, lämnas familjen med nuvarande bristfälliga lagstiftning många gånger i yttersta misär utan att kunna erhålla berättigat skadestånd. Det kan icke vara samhället likgiltigt, hur dessa förhållanden ordnas

Om översyn av förmynderskapslagstiftningen.

och hur man tryggar existensen för människor som genom annans vållande kommit att lida skada. Det kan tänkas att det här måste bli fråga om en utsträckning av samhällets ansvar mot individen. Jag tänker härvid närmast på det fall att skadan orsakats av ett brott. Givetvis kan man på detta område även tänka sig införandet av ett utsträckt försäkringsskydd.

Jag skall, herr talman, icke längre upphålla kammaren med denna fråga. Jag vill bara erinra om att riksdagen redan år 1946 begärde en utredning i saken, visserligen gällande ett begränsat avsnitt. Det gäller dock här ett lagstiftningsområde, som inte gärna kan delas utan som måste bli föremål för en allmän översyn. Nu ha fyra år gått, sedan riksdagen skrev till Kungl. Maj:t. Första lagutskottet brukar göra en sammanställning av expedierade ärenden som hopas hos Kungl. Maj:t. Det är möjligt att utskottet har känt sig förhindrat att nu bifalla framställningen om en översyn av denna fråga, därför att Kungl. Maj:t på sin tid tillsatte en särskild utredningsman för att i samråd med de övriga nordiska länderna uppta frågan till prövning. Jag befvar dock att om vi skola vänta på resultatet av detta internordiska samarbete, tvingas vi kanske att vänta alltför länge, innan vi kunna få fram en mer moderniserad, klar och överskådlig lagstiftning på detta rättsområde som, såsom jag redan betonat, är mycket viktigt och som för varje år får allt större betydelse.

Jag har, herr talman, velat ge till känna det bekymmer som jag hyser inför det dröjsmål som här har uppstått och som hotar att göra de nuvarande bristerna i vår lagstiftning på denna punkt permanenta.

Jag ber, herr talman, att få sluta med en vädjan till justitiedepartementet att ägna denna fråga en mera energisk uppmärksamhet och att söka påskynda att ärendet i någon form kommer fram till avgörande.

Herr **AHLKVIST**: Herr talman! De synpunkter, som herr Werner har anfört i

fråga om detta ärende, ha ingalunda varit främmande för första lagutskottet.

Såsom herr Werner själv erinrade om, motionerade herr Werner redan år 1946 i detta ärende. Som resultat av denna motion tillsatte Kungl. Maj:t den utredningsman som herr Werner också omnämnde och som fick i uppdrag att i samarbete med representanter för de övriga nordiska länderna företaga en förberedande utredning om en revision av skadeståndsrätten. Vid den kontakt som första lagutskottet har haft med ifrågavarande utredningsman har framkommit, att det inom den allra närmaste tiden kommer att framläggas ett betänkande i ärendet. Under sådana förhållanden har första lagutskottet icke ansett det motiverat att, innan detta betänkande föreligger, ånyo göra en hemställan från riksdagen, och med denna motivering har utskottet avstyrkt den föreliggande motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om förlängning av den tid, inom vilken moder till barn utom äktenskap kan erhålla införsel i faderns lön eller andra tillgångar för sin bidragsfordran, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om översyn av förmynderskapslagstiftningen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner angående en översyn av »lagen om förmynderskap» i vissa avseenden.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 243 i första kammaren av herr *Andersson, Axel*, och nr

Om lagstiftning ang. tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket.

291 i andra kammaren av fru *Sandström*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övertvågande att meddela bestämmelser om skyldighet för domstol att med jämna tidsmellanrum verkställa inspektion hos överförmyndare.

Herr **ANDERSSON, AXEL**: Herr talman! Med tanke på den välvilja och det stora intresse, som utskottet har visat denna motion, skulle det kanske vara tillräckligt att här endast framföra ett tack till utskottet. Jag vill emellertid till detta tack foga några få ord.

Utskottet har tillstyrkt motionens yrkande i dess första del, som syftar till en bättre kontroll av överförmyndarnas verksamhet. Även om man utgår från att överförmyndarna i allmänhet väljas med den största omsorg, kan naturligtvis inte möjligheten av underslev och försummelser i en del fall uteslutas, och sådana missförhållanden underlättas eller stimuleras kanske rent av genom att den nuvarande kontrollen är ganska illusorisk. I ett nyligen timat fall i en norrlandskommun, där överförmyndarens göranden och låtanden av särskilda skäl kommit att bli föremål för polisens uppmärksamhet, ha synnerligen bedrövliga förhållanden avslöjats. Utredningsmannen har fått hand om inte mindre än 1 600 akter, och av dem är det endast ca 5 procent som befunnits vara i korrekt skick. Mot alla de andra kunna delvis mycket allvarliga anmärkningar riktas. Utredningen har hittills bland annat visat, att överförmyndaren redan år 1937 upphörde med att i förmynderskapsboken göra regelbundna anteckningar beträffande myndlingarnas förhållanden. En del uppgifter, som överförmyndaren har lämnat, äro uppenbart falska. I en del fall har han försett sina anteckningar med uttrycket »pro forma». Detta avslöjar också fullständigt upprörande exempel på nonchalans och uppenbart skumma avsikter från överförmyndarens sida.

Utskottet har däremot inte velat gå med på motionens förslag beträffande

överförmyndarnas arvoden. Också därvidlag finns det emellertid många exempel på att de nuvarande förhållandena äro mycket skiftande och att det nu tillämpade systemet inte kan vara fullt riktigt. Det nyss nämnda fallet visar sålunda hur en broder till överförmyndaren, som var förmyndare, hade fått 28 ekonomiskt mycket lättskötta s. k. anstaltsfall sig anförtrödda, och för dem hade han uttagit de av lagen maximerade 5 procenten, vilket medfört en årligt inkomst av 2 000 kronor. Hans broder överförmyndaren hade på sina 2 procent fått 757 kronor.

På många verkar det onekligen också mycket stötande, att överförmyndaren skall uppbära ersättning för barnpensioner. Över huvud taget förefaller det synnerligen hårt, att barn, åldringar och sjuka skola kunna åläggas att ersätta förmyndarna med ända upp till 7 procent. Att en ändring av dessa förhållanden måste anses önskvärd, förefaller uppenbart.

Utskottet har emellertid som sagt inte velat gå med på motionens yrkanden i dessa hänseenden. Man medger visserligen, att förhållandena inte äro idealiska, men man har med hänsyn till den statsfinansiella situationen inte velat tillstyrka motionens yrkande beträffande ersättningen för överförmyndarnas arbete. Jag kommer naturligtvis inte att framställa något yrkande här i kammaren, utan vill endast uttrycka den förhoppningen, att det statsfinansiella läget inom en inte alltför avlägsen framtid skall så förbättras, att en reform kan genomföras även på detta område.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Om lagstiftning ang. tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om lagstiftning beträffande tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket.

Om lagstiftning ang. tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 174 i första kammaren av herr *Hermansson, Herbert*, och herr *Niklasson* samt nr 208 i andra kammaren av herr *Vigelsbo* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade — under hänvisning till rådande förhållanden inom fastighetsmäklaryrket — hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning i förevarande avseenden samt framläggandet för riksdagen av förslag till lagstiftning beträffande tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket i huvudsaklig anslutning till av motionärerna framförda synpunkter.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 174 och II: 208, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **HERMANSSON, HERBERT**: Herr talman! Andra lagutskottets utlåtande i denna fråga angående effektivisering av auktorisation av fastighetsmäklare är ju, trots det formella avslaget, skrivet på ett sådant sätt, att man över huvud taget känner sig rätt tillfredsställd med detsamma. Jag har heller inte begärt ordet för att ställa något direkt yrkande utan fastmer kanske för att lägga några mera allmänna synpunkter på frågan.

Utskottet delar, synes det mig, motionärernas uppfattning att stora krav måste ställas på fastighetsmäklarna i fråga om hederlighet och yrkesskicklighet. Men utskottet säger också i sitt utlåtande bl. a. att, »inom kåren torde emellertid alltjämt rymmas ovederhäftiga element, som brista i de angivna hänseendena och som i sin affärsverksamhet ofta åstadkomma skada». Men med hänsyn till att den auktorisation av fastighetsmäklare, som det nu gäller, endast varit prövad i 2 1/2 års tid, anser utskottet, »att tiden ännu ej är mogen att till omprövning företaga frågan om revision av gällande regler i ämnet».

Jag vill inte tvista med utskottet angående denna sak, jag vill bara framhålla motionärernas uppfattning att den nuvarande auktorisationen av fastighetsmäklare inte är tillfyllest. Vi ville gå ett steg längre, därigenom att man skulle förbehålla rätten att bedriva fastighetsmäklari åt enbart sådana som kunde återopa en auktorisation. Med den ordning vi nu ha är det inget som hindrar vem det vara må att utöva detta mäklaryrke.

I detta sammanhang är jag emellertid angelägen att vilja understryka vad som säges i motionen angående de lokala förtroendemän, nämndemän och dylika, som i viss utsträckning bedriva fastighetsförmedling, nämligen att dispens bör kunna meddelas sådana, vilka kunna anses besitta erforderlig kunnighet och erfarenhet på fastighetsområdet. Dessa förtroendemän, som för en billig penning bedriva en viss fastighetsförmedling, torde i allmänhet motsvara de krav på hederlighet och ansvarskännande som man har rätt att ställa i sådana fall.

I den allmänna diskussionen i denna fråga, stimulerad kanske i någon mån av föreliggande motion, men jämväl också genom våra lantbruksnämnders ståndpunktstagande genom yttrande till lantbruksstyrelsen på senaste tid har tanken på jordbrukarnas egna organisationers initiativ på detta område förts på tal. I någon mån har ju redan RLF i vissa delar av vårt land börjat engagera sig för fastighetsförmedling ute på landsbygden, och det är min förhoppning att det skall givas möjligheter att vidare utveckla detta intresse till fromma, som vi tror, åtminstone när det gäller fastighetsförmedlingen på landsbygden.

Herr talman, jag har som sagt intet yrkande, men jag har velat i samband med denna frågas behandling framhålla dessa allmänna synpunkter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Om auktorisation av resebyråverksamheten.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående auktorisation inom resebyråverksamheten.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 35, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Lundqvist* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att genom auktorisation eller på annat sätt åt resebyråer inom vårt land bereda sådant skydd, att nöjaktiga trygghetsgarantier skapades för den resande allmänheten.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion, I: 35, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **LUNDQVIST**: Herr talman! Jag ber att få uttala min tacksamhet till andra lagutskottet för den utredning, som utskottet har gjort beträffande det spörsmål, som jag har tillåtit mig att beröra, och det är med tillfredsställelse som jag har kunnat konstatera, att den nu arbetande turistutredningen, utan att detta tydligen ingår i deras direktiv, har tagit upp det spörsmål, som jag i motionen berört. Jag kan naturligtvis därför också väl förstå, att andra lagutskottet inte har ansett det vara påkallat att samma spörsmål då också av riksdagen föres fram till Kungl. Maj:t genom ett bifall till den motion, som jag har väckt.

Jag vill — såsom jag redan gjort i motionen — för undvikande av varje missförstånd understryka, att det givetvis inte är någon som har någonting att erinra mot att personer eller samman slutningar, som med nya initiativ vilja berika rese- och turistlivet, få möjlighet att öppna en resebyråverksamhet. Tvärtom är det bara bra, om så sker. Nu har det emellertid, herr talman, på de allra senaste åren hänt ganska mycket på detta område, som jag är sä-

ker på att ingen anser hör få förekomma, när det gäller någonting i svensk regi. Jag syftar på de grava anmärkningarna i pressen mot en del av de företag, vilka här såsom outsiders dykt upp i så stort antal under de sista åren, uteslutande för att dra Sveriges folk till utlandet i olika gruppresor, men utan att bekymra sig om att vi få några turister hit i stället, alltså organisationer som uteslutande syssla med export av svensk valuta. Detta rimmar ju inte riktigt bra med strävandena i allmänhet för närvarande i vårt land. Bortsett emellertid från detta anser jag att en resande, som anlitar ett företag, vilket opererar under det inarbetade och välkända resebyrånamnet, har rätt att kunna lita på att inte bli direkt lurad av företaget. Därför är det enligt mitt förmenande angeläget, särskilt med hänsyn till den stora allmänheten, att åtminstone någon kontroll eller prövning sker, innan en dylik ny verksamhet får öppnas, och att detta också sker utan tidsutdräkt.

Jag har med dessa ord bara velat understryka vikten av att någonting göres på detta område. Jag har velat göra det till den verkan det hava kan och samtidigt uttala en förhoppning om att turistutredningens arbete på denna punkt liksom även på de andra snarast möjligt måtte leda till ett positivt resultat. Jag skall, såsom utskottets utlåtande är formulerat, begränsa mig till dessa ord och ställer icke något särskilt yrkande.

Herr **NORMAN**: Herr talman! Jag kan begränsa mig till att instämma med herr *Lundqvist* i hans önskan och förhoppning, att den nu pågående utredningen måtte leda till ett sådant resultat, att det kan bli en sanering på detta område, något som jag personligen anser vara väl behövt.

Jag hemställer om bifall till utskottets yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om lagstiftning ang. tre veckors semester.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om viss ändring av 15 § kungörelsen den 22 januari 1937 angående vägmärken;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m.;

nr 10, i anledning av väckta motioner dels om ändring av 37 § lagen om folkpensionering, dels ock om inrättande av en högsta prövningsinstans i folkpensionsfrågor; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om översyn och modernisering av näringsfrihetsförordningen m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om lagstiftning ang. tre veckors semester.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om semester.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 63, i första kammaren av herr *Norling* och herr *Persson, Helmer*, samt nr 116 i andra kammaren av herr *Dahlgren* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till innevarande års riksdag till lag, som garanterade arbetstagare som arbetat hela året tre veckors semester.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 63 och II: 116, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **NORLING**: Herr talman! I semesterkommitterades betänkande 1945 uttalade de kommitterade att de ansågo, att den kortaste tid varunder en ar-

betare borde erhålla vila var den som då föreslogs, nämligen 12 dagar. Betänkandet var så formulerat att det av detsamma framgick, att andemeningen var att denna tid, som var en minimi-tid, skulle gälla för alla, men man ansåg att det skulle komma att upptagas förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter om en längre semester. Detta har emellertid inte skett, åtminstone inte för kroppsarbetarna. Endast ett mycket ringa antal kroppsarbetare ha längre tids semester än just den i lag fastställda minimisemestern om 12 dagar.

Motiveringarna för att semesterns längd icke skulle utsträckas voro ju, att man fruktade att industrien inte skulle kunna bära de med en längre semester förenade ökade kostnaderna. Detta kan man emellertid inte längre fasthålla vid, när man kan konstatera, att industriens produktionsvolym har höjts väsentligt, nämligen från år 1935 till år 1947 med icke mindre än 72 procent och mellan 1947 och 1948 med drygt 6 procent. Man kan således inte på allvar fasthålla vid den meningen, att industrien inte skulle förmå bära kostnaden för en förlängd semester.

Att behovet av en längre semester är allmänt och även att det givits uttryck på arbetarhåll åt att en förlängning borde genomföras, framgår bäst av att det under valrörelsen 1948 från socialdemokratiska partiet och LO utgavs en valaffisch, enligt vilken man lovade arbetarna att under den kommande valperioden genomföra en allmän treveckorssemester. Dessutom har statsministern såväl i anföranden i riksdagen som i tal annorstädes lovat detsamma.

Av utskottets utlåtande ser det ut som om det skulle stanna endast vid affischer, tal och utredningar, ty utskottet har inte kommit med något konkret förslag utan har sagt sig anse att man bör gå den partiella vägen och endast ta grupp efter grupp. Jag är av den uppfattningen, att alla arbetstagare med arbete året runt borde ha tre veckors semester, och att de undantag, som utskottet åberopar för treveckorssemes-

ter, borde erhålla längre semester än tre veckor. I ett av våra grannländer, Norge, har ju redan riksdagen beslutat treveckorssemester, som där tillämpas, och man kan också säga att semesterbestämmelserna i Norge i övrigt äro förmånligare än i Sverige. Detta har kunnat ske utan att vare sig industrien eller statsekonomin i Norge ha kollapsat efter det beslutet. I de länder, där man övergivit den kapitalistiska produktionsordningen och övergått till en socialistisk sådan, har man genomfört helt andra semesterbestämmelser. Jag skall nöja mig med att här endast nämna semesterbestämmelserna i Sovjetunionen.

I Sovjetunionen har varje arbetare, som haft anställning under elva månader, minst 14 dagars semester. Efter två års anställning inom industrien utgår för varje arbetare en tre dagars tilläggssemester, och sedan ökas denna tilläggssemester upp till tolv dagar till en sammanlagd semester av tjugufyra dagar. Detta gäller för vanliga industriarbetare. För arbetare i de mest hälsofarliga yrkena uppgår semestertiden till fyrtioåtta dagar. Skogsindustriens arbetare ha två månaders semester vart tredje år, och under mellanåren åtnjuta de en månads semester. Ungdom under 18 år har en månads semester. Dessutom bestridas kostnaderna för vistelse på vilohem och semesterhem till 70 procent medelst socialförsäkringen, och semestertagaren har bara att själv betala 30 procent av kostnaden för att vistas på ett semester- eller vilohem. Det är klart att dylika bestämmelser om semester för arbetstagare i ett land med kapitalistisk produktionsordning inte kunna tänkas framlagda eller antagna. Men nog tycker man att det i ett land som Sverige, med en så högt upptriven produktion som industrien här har, borde finnas möjlighet att genomföra tre veckors allmän semester.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr NORMAN: Herr talman! Jag vet egentligen inte vad herr Norling pole-

Om införande av fem dagars arbetsvecka.

miserade emot, som utskottet skulle ha sagt. Jag fick den föreställningen, att det gällde någonting som utskottet hade yttarat för några år sedan. Nu konstaterade vi ju bara, att de önskemål som herr Norling velat ha framlagda i år troligen komma att framläggas nästa år. Och till dess få vi väl vänta och gemensamt glädja oss åt att människorna där borta i öster ha det så mycket bättre!

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om införande av fem dagars arbetsvecka.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om införande av fem dagars arbetsvecka.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 13 i första kammaren av herr *Öhman* m. fl. samt nr 7 i andra kammaren av herr *Senander* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt förslag till sådan lagändring, som innebure, att lördagen bleve fridag och att alltså arbetsveckan skulle bestå av fem dagar.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 13 och II: 7, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr PERSSON, HELMER: Herr talman! Jag tog med tillfredsställelse del

Om införande av fem dagars arbetsvecka.

av den snabba behandling som utskottet ägnat motionen. Måhända ha de många uttalandena från fackföreningshåll till förmån för motionen kunnat förklara utskottsbehandlings tempo i detta fall.

Det hade givetvis varit angenämt, om man kunnat fortsätta att med tillfredsställelse notera några positiva uttalanden från utskottets sida, men man måste tyvärr beklaga utskottets negativa, avvisande hållning mot det i motionen ställda yrkandet samt utskottets förslag att riksdagen måtte avslå motionen. Och ändå är det ju så, att alla de skäl, som 1919 talade för åtta timmars lagstadgad arbetsdag, i dag tala för arbetsdagens reducering i den form som är föreslagen i motionen.

Det är ju riktigt, att situationen 1919 var en annan än nu. Och i vilka avseenden? Jo, 1919 hade vi ju en borgerlig majoritet i riksdagen. Vi hade inom arbetarklassen inklusive socialdemokratiens ledning en enhällig mening, att åttatimmarsdagen skulle genomföras. Borgarklassen var splittrad. Och varför? Jo, den fruktade vågorna av de revolutioner som gingo över Europa — det torde i varje fall ha varit grundorsaken till splittringen inom borgarklassen 1919, när åttatimmarsdagen behandlades i riksdagen. Men det avgörande i situationen 1919 var ju, att alla riktningar inom arbetarrörelsen voro eniga om att åttatimmarsdagen skulle genomföras. År 1919 var det borgerliga standardargumentet mot genomförandet av åttatimmarsdagen, att den skulle innebära ekonomisk ruin för vår industri. Gent emot detta hävdade arbetarrörelsen, att det icke förhöll sig så och åttatimmarsdagen hade en mycket stor progressiv uppgift att fylla.

Nå, vilken situation ha vi i dag, då förslag om ytterligare förkortning av arbetsdagen föreligger? Jo, borgarpartierna äro i minoritet inom riksdagen. Det är nu arbetarmajoritet. Det finns därtill realiter sett en enhällig mening inom arbetarklassen. Men ledningen för socialdemokratien ställer sig på samma ståndpunkt som högerpartiet gjorde 1919, när åttatimmarslagen behandlades.

Och man måste tyvärr säga, att socialdemokratiens ledning har tillägnat sig alla de borgerliga argument som 1919 framfördes mot åttatimmarsdagen. Detta har kommit till uttryck vid frågans behandling i pressen, och det har också kommit till uttryck i det enhälliga utskottsutlåtande som här föreligger. Utskottet anser ju i likhet med herr Lindman 1919, att en förkortning av arbetsdagen bör lösas bl. a. genom avtalsuppörelser på arbetsmarknaden. Det var ett av de främsta förslag som herr Lindman ställde år 1919 för att komma ifrån att riksdagen då skulle föreskriva åtta timmars arbetsdag. Utskottet av i år förutsätter i bästa fall, att arbetstidsutredningen i en framtid kan tänkas hemställa om direktiv för utredningen.

Detta är skillnaden mellan situationen 1919 och 1950, så som jag här har försökt att skissera den. De borgerliga partierna ha fått socialdemokratiens ledning som trogna bundsförvanter, när förslag om ytterligare reducering av arbetstiden framlägges år 1950.

Ändock kan man sakligt sett inte komma ifrån vissa fakta. Bakom yrkandet i vår motion finns i verkligheten en enhällig arbetaropinion — jag frånser naturligtvis här socialdemokratiens och Landsorganisationens ledning. Vidare går det inte att komma ifrån det faktum, att under tio år har produktionen ökat med 50 procent och därtill att produktionen per arbetare har stegrats oerhört. Man kan inte heller bortse från att antalet sjukdagar per arbetare har ökat med 60 procent under de senaste tio åren — i metallbranschen har antalet sjukdagar ökat med 150 procent. Därtill var olycksfallens antal 195 000 år 1940 och 306 000 år 1949. Var fjärde medlem i Landsorganisationen skadas per år, och varje dag bli tio människor invalider på grund av olycksfall i arbete.

Tala kanske icke dessa siffror sitt tydliga och klara språk? Säg de kanske inte att arbetstiden måste förkortas, för att inte det värdefullaste, den mänskliga arbetskraften, helt skall förstöras eller förslitas? Vilket är viktigast: människorna eller profiten? Med det förslag

Om införande av fem dagars arbetsvecka.

som utskottet här framlägger och med den inställning, som socialdemokratiens ledning har ådagalagt i denna fråga, är det ju tydligt, att man på det hållet värdesätter kapitalisternas profiler högre än värden av det mänskliga materialet.

År 1847 framställdes förslag i England att införa tio timmars arbetsdag för kvinnor och barn i textilindustrien. Då svarade man från den engelska borgarklassen, att det skulle innebära, att industrien ginge under. Samma argument framförde högerpartiet 1919: industrien skulle komma att gå under. Nu 1950 äro alla borgerliga partier av denna mening, och därtill har socialdemokratiens ledning också kommit till samma uppfattning. Det hör till saken, att den härskande klassen ju alltid spått undergång, om en reform genomförs till arbetarklassens favör. Så har det varit, när det bland annat gällt sådana saker som att sluta avtal med fackföreningarna. Det är också bekant, att detsamma gällt frågan om lika och allmän rösträtt, att det har gällt åttatimmarsdagen o. s. v. Så har det alltid varit, och så är det också i dag. Därtill kommer att denna inställning har fått anslutning från socialdemokratiens ledning.

Jag sammanfattar: En förkortning av arbetstiden är nödvändig för att icke den mänskliga arbetskraften helt skall förslitas. Arbetarklassen har rätt att kräva arbetstidsförkortning för att därmed också få ut en större andel av det stegrade produktionsresultatet. Inför den ekonomiska kris som stundar — dess tecken äro redan synliga — skulle en förkortning av arbetsdagen ge mera samsättning.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört yrkar jag, herr talman, bifall till motionen.

Herr NORMAN: Herr talman! När jag i dag här har lyssnat till hela den kommunistiska gruppen, har jag kommit att erinra mig en dikt av Fröding, nämligen den där lilla dikten, där de bäge kontrahenterna sitta och resonera om hur bra de skola ha det i alla olika avseen-

den. Här började herr Öhman med att propagera för att statstjänarna skulle få litet bättre betalt — ett önskemål, som jag naturligtvis av fullaste hjärta måste instämma i, såsom varande medlem av den gruppen. Sedan ville herr Norling införa tre veckors semester för arbetarna, och herr Persson slutar nu med att vilja få femdagarsveckan genomförd så snart som möjligt, redan nästa år.

Det är goda uppslag och bra förslag och det är riktigt att de bli genomförda — i den mån som vi också kunna besvara den fråga, som herrar motionärer här underlåto att ställa men som de båda personerna i dikten som jag tänkte på ställde: »Erk du, Maja du, var ska vi ta't?»

Frågan om femdagarsveckan är så enkel för herr Persson. Det är bara en voteringsfråga! Det är klart, att vi skulle kunna votera igenom en lag om fem dagars arbetsvecka eller om fyrtio timmars arbetsvecka, men vi vilja väl inte gärna göra det utan att veta, att vi därjämte kunna behålla en hygglig levnadsstandard. Och det råder väl ingen tvekan om att läget just nu inte är sådant, att vi ha möjlighet därtill. Jag tror för min del att femdagarsveckan kommer; den behöver komma på grund av den hets, det jäkt och den förslitning, som arbetstakten medför. Och jag tror nog att jag kan försäkra herr Persson, att det socialdemokratiska arbetarpartiet inte skall underlåta att göra sin insats för att genomföra den reformen, när den blir möjlig att genomföra.

Jag hemställer om bifall till utskottets yrkande.

Herr PERSSON, HELMER: Herr talman! Jag anser att det skulle ha varit bättre, om herr Norman i stället för att citera Fröding hade citerat Socialdemokraten från år 1919, då den gick till aktion gentemot de borgerliga argumenten när det gällde genomförandet av 8-timmarsdagen. Eftersom herr Norman underlät detta, skall jag läsa upp vad Socialdemokraten skrev år 1919 om denna sak, på det att det må inflyta i

Om införande av fem dagars arbetsvecka.

riksdagsprotokollet såsom ett vittnesbörd om att socialdemokratien av år 1950 säger tvärt emot vad den gjorde år 1919, trots att det faktum föreligger, att produktionsresultatet har stigit i den utsträckning, att det motiverar en förkortning av arbetsdagen och gör denna förkortning oundgängligen nödvändig för att inte det mänskliga materialet helt skall förslitas både fysiskt och psykiskt.

Jag citerar ur Socialdemokraten från 1919: »Det viktigaste av argumenten består i ett återuppreparande av de gamla — och oklara — farhågorna för att 8-timmarsdagens genomförande skulle vara liktydigt med en avsevärd nedgång i produktionen, varav skulle följa minskning av nationalinkomsten och därmed en oundviklig nedsättning i hela befolkningens, inte minst arbetarklassens, levnadsstandard... Intet under att sådana principiella betänkligheter i högerpressen betygsättas som 'märkliga'. Det är just betänkligheter av denna art som städse vållat att Sverige i jämförelse med de övriga skandinaviska länderna kommit på sladden i demokratiseringsarbetet.» Här vill jag avbryta citatet och anknyta till behandlingen av treveckorsemestern, i vilken fråga vi ligga efter bl. a. vårt broderland Norge. Och så fortsätter jag att citera: »För övrigt — skulle alla reformer stranda på uppkonstruerade bekymmer om vad som möjligen i ogynnsammaste fall kommer att inträffa, då skulle inte mycket ha utträttats här i världen. Numera skratta vi gott åt de olycksprofeter, som en gång i världen sågo näringarnas ruin i — järnvägarna. Kanske kommer man i framtiden att se lika humoristiskt på bekymren om normalarbetsdagens verkningar. För 50 å 60 år sedan skulle 10 timmars arbetsdag ha förklarats absolut otillräcklig för upprätthållandet av normal produktion. Varför måste just 8-timmarsdagen komma samhällets ekonomiska grundvalar att svikta?»

Jag kan med en liten travestering fråga: Varför måste just införandet av fem dagars arbetsvecka — med bibehållen lön naturligtvis — komma samhällets

ekonomiska grundvalar att rubbas? Det hade varit angelägnare för den svenska arbetarklassen, att socialdemokratien år 1950 hade kunnat stå på den ståndpunkt, där den stod år 1919.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Det är inte lönt att diskutera de här sakerna alltför mycket med herr Persson. Han diskuterar som kommunisterna bruka göra. Han plockar fram argument från alla tider. Här drar han nu paralleller med läget efter första världskriget, när vi genomförde åttatimmarsdagen. Det var ett djärvt steg, men vi trodde, att åttatimmarsdagen skulle kunna genomföras utan en sänkning av befolkningens levnadsstandard. Och den optimismen visade sig vara befogad.

Jag tror inte, att man kan vara lika optimistisk i dag när det gäller att skapa ytterligare en ledighetsdag. Jag är för min del övertygad om att det kommer att leda till en sänkning av framför allt arbetarklassens standard. Under alla förhållanden är det en sak, som man inte lättsinnigt beslutar. Såsom herr Norman har framhållit ligger det emellertid i linje med den politik, som socialdemokratien för, och när herr Persson här försöker göra gällande, att vårt parti skulle vara motståndare till en förkortning av arbetstiden, så talar han emot bättre vetande.

Jag skulle emellertid vilja framställa en fråga till herr Persson: Vad är anledningen till att femdagarsveckan inte har blivit genomförd i Sovjetunionen? Där har man inte ens tagit upp frågan till diskussion, om nu över huvud taget någon diskussion är tillåten i Ryssland. Herr Persson kanske svarar, att Ryssland är så härjat av kriget, att man där måste använda all arbetskraft, som står till förfogande, och att man inte kan förkorta arbetstiden hur mycket som helst för att inte försena återställandet av det tillstånd som rådde före kriget.

Ja, det kan vara riktigt, men det kan också vara riktigt för oss i Sverige att fråga oss, vilka följderna av ett införande

de av femdagarsveckan skulle bli. Framför allt kan man ju fråga, varför ryssarna inte genomförde femdagarsveckan före kriget, när landet ännu inte var härjat och när man enligt Ny Dag och andra kommunistiska tidningar hade så ljuvliga och paradisiska förhållanden. När kriget kom kunde det vara befogat att hålla igen, men det kan vara befogat att hålla igen även i ett land som vårt i en tid, då praktiskt taget all arbetskraft är sysselsatt och då det alltså inte finns någon arbetskraft att sätta in i stället för den, som skulle gå förlorad genom en förkortning av arbetsveckan i så stor utsträckning som det här är fråga om.

Jag tror att det här kommunistiska reformförslaget är likt alla andra från det hållet; det är ett utslag av den demagogi, som kommunisterna använda då de stå på möten och klappa sig för sina mer eller mindre breda bröst och påstå att de äro de enda som vilja genomföra några reformer. Jag misstänker att herr Perssons anförande här kommer att slås upp i Ny Dag i morgon som ett lysande exempel på att kommunisterna äro de enda som hysa en sådan reformvilja. I verkligheten äro de väl reaktionens främsta medhjälpare i det här landet.

Herr NORMAN: Herr talman! Det var herr Perssons parallell med läget 1919 som uppkallade mig till en replik. Jag var med år 1919 och långt dessförinnan, och under mitt ganska långa politiska liv, både i kommunalpolitiken och i rikspolitiken, har jag lärt mig att man vid varje tillfälle skall sträva efter att nå det möjliga. Det ha vi gjort, och vi ha nått ganska bra resultat. Vi komma att nå ännu bättre resultat. Men läget måste vid varje tillfälle bedömas från denna utgångspunkt: vad är i nuvarande situation möjligt?

Efter den regeln har jag handlat, och efter den regeln har socialdemokratien handlat i sin politiska verksamhet.

Herr PERSSON, HELMER: Bara några ord till herr andre vice talmannen! Om

Om införande av fem dagars arbetsvecka.

jag inte fattade honom fel, menade han att socialdemokratien var för optimistisk år 1919 och att i verkligheten en sänkning av levnadsstandarden ägde rum. Om den saken vill jag inte diskutera, men jag vill erinra om att lågkonjunkturen inträdde omedelbart efteråt; som bekant pläga lågkonjunkturer leda till en sänkning av arbetarklassens levnadsstandard.

Andre vice talmannen återupprepade sig i känd stil. Han har mycket svårt att hålla sig på svensk mark. Han vill gärna emigrera österut och ställa frågor till oss, och i dag frågade han: Varför är icke femdagarsveckan genomförd i Sovjetunionen? Varför genomfördes den inte där före kriget?

Jag måste tyvärr konstatera att hans frågor vittna om en djupgående okunighet om förhållandena i världens största statssammanslutning, som därtill är en socialistisk stat. Det är ju allmänt bekant att femdagarsveckan var genomförd, och därtill sju timmars arbetsdag. Det är också bekant varför man var tvungen att återinföra åttatimmarsdag och sex dagars arbetsvecka; det var krigets förstörelse som nödvändiggjorde detta. Det är uppenbart, att det är detta som har gjort det omöjligt att återgå till den ordning som var rådande före kriget. Men *vi* ha ju inte varit i krig.

För övrigt hade väl inte herr Åkerberg velat vara med om femdagarsveckan, även om Sovjetunionen hade tillämpat den nu. Han trodde bara att han skulle kunna ge oss en sådan där behändig liten »sop», men det går nog inte.

Om vi nu äro demogoger, så kan man ju lättast avslöja oss genom att tillmötesgå bland annat det förslag som vi ha ställt på denna punkt. Jag tror nog det var mera demagogi när statsminister Erlander i valrörelsen år 1948 sade, att man skulle införa tre veckors semester. Av den har inte den svenska arbetarklassen sett någonting ännu. Han sade i en interpellationsdebatt med mig den 2 december 1949, att man avser att genomföra den reformen under innevarande valperiod, alltså senast år 1952.

Om införande av fem dagars arbetsvecka.

Om så skall bli fallet, är det nog skäl i att riksdagen redan i år tar ett förberedande steg.

Herr ELOWSSON, NILS: Herr talman! Både herr Persson och herr Norling ha i debatterna i de två sista ärendena framhållit, att den svenska produktionen har ökat så avsevärt under tiden från år 1919 och till den dag, vi nu ha, att det borde ge utrymme för inte bara tre veckors semester utan även fem dagars arbetsvecka.

När man gör sådana jämförelser skall man emellertid inte glömma, att det har hänt en del under den mellanliggande tiden. Det har till en början hänt, att vi ha haft ett ytterligare världskrig, som Sverige visserligen inte deltagit i men som i alla fall ekonomiskt kostat oss en hel del, även till hjälp åt Sovjetunionen. Jag skall inte i detta sammanhang gå in på de bördor, som Sverige burit, men jag omtalar säkert inte någon hemlighet för herr Persson, om jag säger att bördorna ha varit ganska tunga och komma att utgöra en belastning på oss en lång tid framåt.

Det är emellertid även en annan skillnad mellan 1919 och nu. Vi ha nu en socialbudget, som åtminstone med i runt tal en miljard kronor överstiger den som vi hade 1919. Vi ha nu en annan semester än då, eftersom vi då praktiskt taget inte hade någon semester alls. Vi ha över huvud taget spänt för på ett sätt som vi då inte kunde drömma om. Det gäller bl. a. undervisningen och våra skolor. Vi ha också rustat upp vårt sjukvårdsväsen.

Under dessa förhållanden horde herr Persson kunna säga sig, att för att vi skola kunna gå i land med dessa uppgifter, kunna vi inte taga bort två miljoner arbetsdagar varje dag under 50 dagar på året. Genom uppgifter, som vi ha fått från konjunkturinstitutet och som ha framkommit i samband med nationalbudgeten, ha vi fått alldeles klart för oss, vilka möjligheter vi ha att förverkliga förslag i fråga om den ekonomiska politiken med beaktande av de förpliktelser, som vi ha tagit på oss. När

vi nära nog på kronan kunna räkna ut, vilka möjligheter vi ha att använda arbetskraften för olika ändamål, är det ansvarslost, för att inte säga — vilket det i verkligheten är — demagogiskt att komma med sådant tal som herr Persson har fört fram. Om herr Persson vill fortsätta en diskussion här efter de linjerna, tror jag att det är flera än jag som äro med på den saken.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Jag frågade herr Persson, varför inte Sovjetunionen genomfört fem dagars arbetsvecka, och på det svarade han med att Ryssland vid något tillfälle måst frångå åtta timmars arbetsdag. Jag tycker att det belyser situationen mer än min fråga gjorde. Ett faktum är, att eftersom kommunisterna alltid framställa Sovjetunionen såsom ett föregångssambälle borde alla de reformer, som de vilja genomföra här i landet, redan ha förverkligats där. När så inte är fallet, vittnar det om att det från kommunisternas sida är fråga om ett spegelfäkteri.

Det stod i Ny Dag häromdagen, att Sovjetunionen var världens föregångsland eller något i den stilen. Man måste efter herr Perssons senaste upplysningar konstatera, att det påståendet minst sagt är obevisat.

Herr NORLING: Herr talman! Det är ett talesätt, »att tiderna förändras, sa borgmästaren när han gick brandvakt». Jag tror att det talesättet kan tillämpas på företrädarna i denna debatt för det socialdemokratiska partiet.

År 1936 föreslog den dåvarande regeringen i en proposition, att konventionen om 40 timmars arbetsvecka skulle ratificeras, och regeringen använde då samma motivering som vi i dag anföra för förslaget om fem dagars arbetsvecka. Då uppträdde representanter för de borgerliga partierna mot socialdemokraterna med precis samma motivering, som socialdemokraterna i dag använda mot oss. Förslaget om ratificering av konventionen om 40 timmars arbetsvecka avsågs också av riksdagen.

Det säges, att det skulle bli allvarliga

Om åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid.

ekonomiska konsekvenser, om vi skulle gå in för fem dagars arbetsvecka. Atminstone såvitt man kan utläsa ur de vinster, som industrien för närvarande har, borde införande av fem dagars arbetsvecka inte kunna betyda så förfärligt mycket. Riksdagen har måst besluta om inrättande av särskilda spärkkonton, där industrien har fått insätta de vinstbelopp, som överstigit en normal vinst. Man har således inom riksdagen fått vidtaga särskilda åtgärder för att konservera industriens onormala vinster.

Ett mycket bärande motiv för införande av fem dagars arbetsvecka är den hets, som nu finnes på arbetsplatserna. Den intensiva arbetstakten visar sig inte minst genom ett ökat antal olycksfall. Det har beräknats, att cirka 15 miljoner arbetsdagar om året gå förlorade på grund av olycksfall, och man kan nog tillskriva större delen av dem den omständigheten, att arbetarna i hetsen för att uppehålla sin förtjänstnivå inte hinna se sig för på ett sådant sätt som de skulle kunna göra, om arbetstakten inte vore så starkt uppdriven. För min del förstår jag inte hur herr andre vice talmannen har uppfattat herr Perssons tillrättaläggande av de här gjorda uttalandena om femdagarsveckan. Ett faktum är ju att man i Sovjetunionen före kriget hade femdagarsvecka och med sju timmars arbetstid per dag inom viss industri. Man hade dessutom var sjätte dag som fridag, vilket medförde att arbetarna hade betydligt fler fridagar än här i Sverige, där man ju har sexdagarsvecka med var sjunde dag som fridag. Man har visserligen sedermera i Sovjetunionen av speciella skäl måst återgå till sexdagarsvecka, men såsom framgår av tidningarna i dag pågå i Sovjetunionen oavbrutet framstegsarbetet för arbetarklassen. Jag hoppas och tror att det heller inte skall dröja länge förrän man i Sovjetunionen kan återinföra femdagarsveckan — såvida icke det nya världskrig, som nu hotar, uppstår inom en nära framtid.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna

yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om utredning rörande åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid.

I inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 169, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Bengtson* hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning om åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motion, I: 169, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Bengtson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **BENGTSON**: Herr talman! Den motion, som kammaren nu skall ta ställning till, har enligt min uppfattning väsentligen två syftemål. Den har dels ett religiöst syftemål, d. v. s. att göra söndagen till den helg- och vilodag, som den ursprungligen var avsedd till. Dels avser den att ge ett skydd för människan mot en alltför materialistisk utveckling, som utan hänsyn driver oss till en tillvaro fylld av hets och jäkt.

Till andra lagutskottets avstyrkande utlåtande har jag trots den mycket välvilliga skrivningen fogat en reservation, som ger mig anledning att framföra några synpunkter på problemet.

Det är knappast erforderligt med ytterligare understrykande av att vi ha en forcerad och jäktad livsföring. Inom alla folkgrupper och samhällsklasser är

Om åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid.

jäktet en vanlig företeelse. Arbetstakten drives allt högre, fritidssysselsättningarna bli allt flera och nöjeshetsen allt intensivare.

I allmänhet kan man kanske säga, att talet om den gamla goda tiden i flertalet fall inte är berättigat. Vi ha det säkerligen bättre nu än man hade förr i tiden. Men trots den låga levnadsstandard och den orimligt långa arbetstiden hade man dock förr råd till *en* sak — söndagen var en lugn dag. Det var en helig dag, och det var en vilodag. Människorna togo på sig sina bästa kläder, och de gingo till gudstjänsterna. Jag tror att man hade en känsla av högtid, av ett välkommet och uppbyggligt avbrott i vardagens strävsamma slit. Tyvärr är inte söndagen sådan i vår tid. Många ha ingen eller ringa hänsyn till helgdagen, och man t. o. m. förlägger söndagsevenemangen till gudstjänsttiderna.

När söndagen fylles av allehanda sysselsättningar ställes i synnerhet ungdomen ofta inför valet att avstå från kyrkbesök eller från något söndagsevenemang. En av de sysselsättningar som i synnerhet upptar ungdomens tid är givetvis idrotten. Idrotten är en önskvärd företeelse och en folkrörelse som vi på alla sätt böra främja. Det är dock icke lyckligt att idrottsevenemangen förläggas till söndagarna. Idrottsintresserade ungdomar, som samtidigt äro religiöst sinnade, hindras därigenom faktiskt ibland att delta i tävlingar. Å andra sidan bidrar förläggandet av idrottsevenemang till söndagarna till minskad besöksfrekvens vid gudstjänster och andra religiösa sammankomster. Enligt min mening vore det önskligt att kyrkan och idrotten gå hand i hand i stället för att komma i ett icke önskvärt konkurrensförhållande.

Även för dem, som inte vilja betrakta söndagen som en helgdag eller se problemet ur religiös synpunkt, måste det dock framstå såsom önskvärt att söndagen blir en vilodag.

Utskottet bestyrker i sitt utlåtande de synpunkter som jag har framfört i motionen, då det säger, att onekligen har

»de senaste årtiondenas stora utveckling på olika områden för det stora flertalet människor medfört en mycket forcerad och jäktad livsföring. Det torde även framstå såsom obestridligt, att denna jäktade tillvaro för många människor haft skadliga verkningar till följd, främst kanske såvitt angår det psykiska hälsotillståndet. Den tanke, som kommer till uttryck i motionen, nämligen att söka göra söndagen till en verklig vilodag, finner utskottet därför behjärtansvärd och förtjänt av uppmärksamhet.»

Utan att som lekman kunna bedöma de medicinska olägenheterna finner jag det dock vara obestridligt att jäktet verkar ogynnsamt ur såväl psykisk som fysisk synpunkt. Sålunda säger överläkaren på Norrköpings lasarett, doktor Brahme, följande i en uppmärksam intervju för ett par dagar sedan: »Jag talar om Sverige därför att jag vet inget annat land som kan uppvisa maken till jäkt. Och inget görs för att avbryta denna för normala människor olämpliga livsföring.» Doktor Brahme konstaterar vidare, att den svenska livsföringen är så onormal, att Sverige snart blir landet där ingen kan skratta. Det är speciellt hjärttromboserna eller med ett målande uttryck »karriärhjärtat», som doktor Brahme talat om.

När det gäller att råda bot på detta för flertalet människor välkända missförhållande, stöter man givetvis på stora svårigheter. I annat fall hade man säkerligen redan uppmärksammat detta problem och kanske också försökt lösa det. Det kan dock ifrågasättas, om man bara på grund av att man är medveten om att problemet är svårt också skall avstå från att försöka bemastra det. I första hand borde man kanhända undersöka, vad det är som uppfyller söndagen. Vi känna rätt väl till vad det är som uppfyller våra söndagar med sysselsättningar. I första hand är det idrotts- och festföreställningar. Jag har redan deklarerat min positiva inställning till idrotten och betonar än en gång, att jag på intet sätt riktar mig mot idrotten. Men man skulle kanske

Om åtgärder för åstadkommande av större söndagsfrid.

kunna tänka sig att här i Sverige på samma sätt som i England ordna det så, att idrottstillställningar förlades till lördagarna i stället för till söndagarna. Därigenom skulle söndagarna lämnas mera i fred. Vi kunde också tänka oss att försöka omgruppera arbetstiden på sådant sätt, att arbetstiden bleve kortare på lördagarna. Vi ha nyss diskuterat införandet av femdagarsvecka. Jag delar den uppfattning, som framförts från flera håll om att det vore önskligt, att vi någon gång i framtiden här i landet kunde införa femdagarsvecka. För närvarande torde detta dock icke vara genomförbart. Att det i och för sig är önskligt att få till stånd en dylik förkortning av arbetstiden är dock uppenbart. Under alla förhållanden vore det nog önskligt att vi kunde ordna vårt arbetsliv så, att vi, då vi nu ha sex arbetsfyllda dagar per vecka, kunde få söndagen till en verklig vilodag. Många företag ha ju redan nu avkortat arbetstiden på lördagarna, och en del ge sina anställda helt fria lördagar. Det vore kanske tänkbart att så småningom gå vidare på den vägen, och då skulle idrottstävlingarna allmänt kunna förläggas till den fria lördagen.

De evenemang, som med nuvarande ordning förläggas till söndagarna, föra med sig en hel mängd arbete som binder ett stort antal människor. Kommunikationerna anlitas hårt, och det blir stor tillströmning till restauranger och näringsställen. Genom att folk är i rörelse och måste förflytta sig till olika platser uppstår en hel del söndagsarbete för betydande kategorier anställda. Det torde vara ett allmänt intresse att så många människor som möjligt bli lediga från sitt arbete på söndagarna.

Den ökade produktionen i vårt land kan givetvis utnyttjas till att bereda medborgarna olika fördelar. Man kan utnyttja produktionsökningen till att skapa en höjd levnadsstandard eller också till att få till stånd kortare arbetstid. Enligt min uppfattning äro vi i vårt land många gånger alltför materialistiskt inriktade. Vi ha fått lagstadgad semester och kortare arbetstid, men

det är icke med sådana reformer man kan lösa de problem, som vi här ha uppe till behandling.

Det är klart att det kan möta stora svårigheter att allmänt göra söndagarna arbetsfria. Det finns ju alltid en del arbete som måste bedrivas kontinuerligt och som icke kan avbrytas över söndagarna. Inom jordbruket t. ex. torde det vara ogörligt att helt inställa allt arbete på söndagarna — man måste ju bl. a. svara för djurens skötsel. Med god vilja skulle man dock säkerligen kunna åstadkomma mycket för att undvika onödigt söndagsarbete. Jag har i motionen visat på några områden, där man enligt min uppfattning mycket väl kan undvika söndagsarbete, och det torde finnas flera dylika områden.

Hela denna fråga, herr talman, är ett stort problem som ingalunda är lätt att lösa, men å andra sidan är det uppenbart att det alltmer ökade jäktet skapar en växande rad av olägenheter och obehagligheter.

Herr talman! Även om utskottet inte har tillstyrkt motionen, kan jag dock med tillfredsställelse citera vad utskottet anför angående åtgärder i det avseende som jag har önskat. Utskottet skriver: »Det framstår dock såsom tillfredsställande att uppmärksamheten riktats på spörsmålet, och det synes önskvärt, att de utredningar, som arbeta med angränsande frågekomplex, beakta spörsmålet i den mån så låter sig göra med hänsyn till andra intressen.»

Jag är givetvis tacksam för att utskottet skrivit så välvilligt. Med allt vårt framåtskridande böra vi inte glömma bort människan. Det behövs en lugn dag varje vecka som stoppar jäktet. Den motion, som jag har tillåtit mig att väcka, är kanske ett första steg för att komma till rätta med ett problem, som vi tyvärr i olika former komma att möta i framtiden och som med allt större skärpa kommer att göra sig påmint.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om utredning rörande obligatorisk skiljedom i arbetstvister, som uppkommit mellan kommun, landsting eller annat samhälleligt organ, å ena, samt fackorganisation, å andra sidan, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 55, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Italien träffad handelsöverenskommelse.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 56, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 22 april 1949 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 17 bifölles även av andra kammaren.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 80, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastighetsandelar;

nr 81, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om tillämpning av vissa bestämmelser i allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293); och

nr 82, angående anslag till kostnader för inventering av typskogar.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 373, av herrar *Lindén* och *Norman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling;

nr 374, av herr *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling; samt

nr 375, av herr *Petersson, Emil*, och herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa statliga lånefonder för budgetåret 1950/51, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.14 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.